

THE JEWISH PEOPLE POLICY INSTITUTE
המכון למדיניות העם היהודי

אוונגליסטים אמריקנים, יהודים וישראל

ד"ר שלמה פישר וד"ר דב מימון

אב תשפ"ד

זכויות יוצרים © המכון למדיניות העם היהודי
(מיסודה של הסוכנות היהודית לא"י) בע"מ (חל"צ) ירושלים תשפ"ד/2024

קמפוס גבעת רם, ת.ד. 39156, ירושלים 9139101
טלפון: 02-5633356 | פקס: 02-5635040 | www.jpji.org.il

כל הזכויות שמורות. אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאכסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר - כל חלק שהוא מן החומר שבחוברת זו. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בחוברת זו אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמכון למדיניות העם היהודי.

מאנגלית: כרמית גלעד
עריכת התרגום: יהושע גרינברג
עיצוב והפקה: לוטה עיצובים

מסת"ב 2-45-7549-965-978

תוכן העניינים

5	תודות
7	הקדמה
9	תקציר מנהלים והמלצות
9	מבוא: מיהם הפרוטסטנטים האוונגליסטים ומדוע תמיכתם חשובה
9	אתגרי מדיניות
11	שכבות היסוד של תמיכת הפרוטסטנטים האמריקנים בישראל
12	שינויים עכשוויים בנוף האוונגליסטי
12	גישה רעננה לאוונגליסטים: טיפוח תמיכה מגוונת בישראל
14	המלצות
15	הקדמה: הכרזת השגריר רון דרמר בעניין התמיכה האוונגליסטית בישראל
16	אתגרי מדיניות בעניין האוונגליסטים
19	הבסיס התרבותי של תמיכת הנוצרים האמריקנים בישראל
19	מסורות חברתיות-תרבותיות בארצות הברית
20	הזרם הג'קסוניאני בפוליטיקה ובתרבות האמריקנית, והציונות
21	ישראל והיהודים כאומה מקבילה לאומה האמריקנית
23	"תורת העידנים קדם מלכות האלף"
23	הפרוטסטנטיות הליברלית
25	הכרה בישראל
26	התקופה הטובה: 1945-1980
26	האוונגליסטים היום
28	תחיית הציונות הנוצרית
30	אוונגליסטים ויהודים: יחסים דיאלקטיים

31	קהילת יהודי התפוצות (ארצות הברית) והציונים-נוצרים האוונגליסטים
34	הפרוטסטנטים הליברלים וישראל
34	הציונות הנוצרית האוונגליסטית-פופוליסטית ורעיונות שמרניים על הגינות וצדק
37	אתגרים לתפיסת התמיכה האיתנה של האוונגליסטים בישראל
38	הפיחות במספר האוונגליסטים הלבנים
38	הירידה בהזדהות בני הדור הצעיר עם השתייכות הדתית של הוריהם
38	עלייה בשיעור הלטינים והשחורים בקרב הנוצרים האוונגליסטים
42	הבדלי השקפות על ישראל והיהודים בקרב האוונגליסטים השחורים
42	השפעת תהליך החילון על הנוצרים השחורים
47	יותר ליברלים ודמוקרטים בקרב האוונגליסטים הלא-לבנים
47	הנטייה למפלגה הדמוקרטית
48	הלאומיות הנוצרית
48	ההטיה הפרו-פלסטינית
49	הנוער האוונגליסטי אוהד פחות את ישראל
50	דתיות
50	אסכטולוגיה ותיאוריית החילופין (Supersessionism)
52	נטייה פוליטית
54	חשיבותם של גורמים שאינם דתיים
54	הסבר לפיחות במספר האוונגליסטים הלבנים התומכים בישראל
54	האם הולך ונוצר ציבור בוחרים שמרני רב-גזעי התומך בישראל?
55	האם יש מקום לפופוליזם אוונגליסטי מכיל שיהיה ידידותי יותר כלפי ישראל?
59	המלצות מדיניות

תודות

אנו מודים מקרב לב לאבי גיל, לשמואל רוזנר, לג'ון רסקי ולגיל טרוי, עמיתים בכירים במכון למדיניות העם היהודי, שנתנו משובים יקרי ערך על הטייטה לעבודה זו ושיפרו מאוד את איכותה. תודתנו גם לבארי גלטמן על העריכה המשובחת ועל הטיפול המוקפד בטקסט.

אנו אסירי תודה גם לפרופ' מוטי ענברי על ששיתף אותנו בנדיבות רבה בתובנות מן הסקרים שערך, ותרם רבות לגיבוש החלק השני של המאמר. תובנות אלה נלקחו מהפרק הרביעי בספר שכתב יחד עם קיריל בומין: *Christian Zionism in the Twenty First Century: American Evangelical Opinion on Israel*.

ברצוננו להביע את הערכתנו העמוקה לדיוויד פרסונס ולבארי דניסון מן השגרירות הנוצרית הבין-לאומית בירושלים, שנפגשו איתנו ושיתפו אותנו בתובנות חשובות בענייני הציונות הנוצרית והנצרות האוונגליסטית בישראל ובארצות הברית.

תודה מיוחדת לרב דיוויד ספרשטיין ולד"ר קטיה בטוט-לוקאס על שהרימו את תרומתם להעשרת דוח זה.

התשומות והרעיונות של כל הנזכרים כאן שיפרו את הדוח שלפניכם ללא הכר, ואנו מעריכים זאת מעומק הלב. עם זאת, חשוב לציין שתוכנו הוא באחריותנו המלאה והבלעדית.

הקדמה

האוונגליסטים - קבוצת ענק דתית - ידועים כתומכי ישראל מושבעים. זהו נכס רב ערך בעולם שמנשבות בו רוחות אנטישמיות חדשות-ישנות, שמתגברים בו הקולות לחיסולה של מדינת הלאום של העם היהודי, ושמשתרשת בו המחשבה שהציונות היא מילת גנאי.

הדת היא מקור אנרגיה אדיר בתולדות האנושות, מאז ומתמיד וגם במאה העשרים ואחת. ובהקשר הישראלי, הדת היא גם מנוע ההפעלה של שנאת ישראל - פונדמנטליסטים סונים (חמאס) ושיעים (חיזבאללה ואיראן), שמבקשים להשמיד את המדינה בשם דתם, והיא גם מנוע ההפעלה של אהבת ישראל, על ידי חלק מהנוצרים - שהבולטים שבהם אלו האוונגליסטים.

המכון למדיניות העם היהודי (JPPPI) ביקש לערוך מחקר שיבחן לעומק את שורשי התמיכה הזו, מתוך לימוד של שכבות היסוד שלה במאתיים השנים האחרונות ועד ימינו אלה. המחקר שלפנינו פותח צוהר להבנה של האידיאולוגיה, התיאולוגיה והפוליטיקה של אחת מהקבוצות המרכזיות ביותר הפעילות בזירה האמריקנית כיום. הוא קריאת חובה לכל ישראלי משכיל. הוא צריך לשמש מפת דרכים למי שאמונים על מערכת היחסים בין ישראל לארה"ב. יהודי התפוצות, בעיקר באמריקה, יגלו שהוא עונה על כמה משאלותיהם היותר מביכות בנוגע ליחסים בין הנוצרים האוונגליסטים לעם היהודי.

ישראל, כצפוי, "מחבקת" את האוונגליסטים ומעוניינת לשמר ולטפח את יחסם הייחודי כלפינו. אבל, כפי שהמחקר מעלה, מערכת יחסים ייחודית זו עומדת מול שני אתגרים: האחד, האוונגליסטים מזוהים, פוליטית, עם המפלגה הרפובליקנית. לישראל יש עניין רב לשמר את עצמה כמי שנהנית מתמיכה דו-מפלגתית בארה"ב. הידוק והחצנה של היחסים המיוחדים עם האוונגליסטים עלולים לפגוע בתמיכה

הדמוקרטיה בישראל. שנית, בשנים האחרונות חלות תמורות בקבוצה האוונגליסטית. התמורות הן אידיאולוגיות, תיאולוגיות וגם דמוגרפיות – כיום זו קבוצה מגוונת ביותר מבחינה אתנית וגזעית (לבנים, שחורים ולטינים) והדעות בה שוב אינן אחידות. מסתבר שהדור הצעיר איננו תומך באופן אוטומטי בישראל, ומתגברת בו הנטייה הביקורתית כלפינו.

המחקר מציע דרכים שונות להתמודדות עם האתגרים הללו. בין היתר הוא קורא לגישה חדשנית, שתייצב את היחסים עם האוונגליסטים לא רק על מחשבה שמרנית (כפי שהיה עד כה), אלא גם על תפיסות ליברליות.

תודה גדולה שלוחה לשני המחברים, ד"ר שלמה פישר וד"ר דב מימון, עמיתים בכירים במכון למדיניות העם היהודי, על הנגשת הנושא החשוב לקהל הרחב ועל המלצות המדיניות החשובות המצורפות לו.

פרופ' ידידיה שטרן

נשיא המכון

...

תקציר מנהלים והמלצות

מבוא: מיהם הפרוטסטנטים האוונגליסטים ומדוע תמיכתם חשובה

האוונגליסטים הם פרוטסטנטים השמים דגש רב על החוויה הדתית ועל היחסים האישיים עם האל. ישנם זרמים רבים של אוונגליסטים, בעלי עמדות פוליטיות וחברתיות שונות. זרם בולט בהם הוא הזרם הפונדמנטליסטי, אשר בו עשרות מיליון חברים. הזרם הפונדמנטליסטי נוטה לפרש את התנ"ך באופן מילולי, ונוקט עמדה שמרנית בכל הנוגע לנושאים חברתיים כגון פמיניזם, הפלות וזכויות להט"בים.

האוונגליסטים, ובמיוחד הזרם הפונדמנטליסטי, מפגינים לעיתים קרובות תמיכה נלהבת בישראל, במידה שאינה מאפיינת את כלל האוכלוסייה. תמיכה זו בולטת במיוחד בקרב האוונגליסטים הלבנים המבוגרים, המוצאים לא אחת מכנה משותף עם עמדות הימין הישראלי, בייחוד בנוגע להתנחלויות ביהודה ובשומרון ולסכסוך הישראלי-פלסטיני. משום כך הם ממלאים תפקיד מכריע בהגברת תמיכת ארצות הברית בישראל ומייצגים את מדיניות ממשלות הימין, במיוחד במפלגה הרפובליקנית. הפרוטסטנטים הליברלים לעומתם – זרם פרוטסטנטי נוסף אשר גם לו שורשים עמוקים בהיסטוריה של ארצות הברית ובתרבותה – מסתייגים הרבה יותר מן התמיכה בישראל ובציונות (שלא לומר, מתנגדים לה).

אתגרי מדיניות

מקובל לראות בתמיכת האוונגליסטים את עמוד התווך של התמיכה האמריקנית בישראל. תפיסה רווחת זו נשענת על שתי הנחות יסוד: הראשונה היא שתמיכה כזאת מועילה לישראל מכל בחינה אפשרית. אין ספק בכך שהיא מותירה רושם ניכר על הפוליטיקאים הרפובליקנים ומאששת את הגיבוי שהם מעניקים לישראל בבית הלבן ובקונגרס. עם זאת, היא גם מקשה על קידום תדמיתה של ישראל בעיני הדמוקרטים, וכן בקרב הצעירים, המיעוטים והאוכלוסייה הלא-דתית ההולכת וגדלה בארצות הברית. החיבור האמיץ בין ישראל לאוונגליסטים ולמפלגה הרפובליקנית ממַצב את ישראל יותר ויותר כסוגיה המפלגת את שתי המפלגות – התפתחות המזיקה לדעת רבים למדינה ולאינטרסים שלה.

האתגר השני נוגע להתמשכותה של התמיכה האוונגליסטית. תמיכה זו נתפסת בדרך כלל כיציבה מאוד משום שהיא מתבססת על אמונות דתיות. אולם ממצאי סקרים שנערכו לאחרונה מראים שאין להתייחס אליה כאל מובנת מאליה. ראשית, ישנן התפתחויות דמוגרפיות הקוראות עליה תיגר. הגרעין הקשה של התומכים – האוונגליסטים הלבנים – מתכווץ, הן במספרים מוחלטים הן מבחינת חלקם מתוך כלל האוכלוסייה האוונגליסטית. פלח גדל והולך של אוכלוסייה זו (29%) מורכב ממיעוטים אתניים וגזעיים, בעיקר שחורים ולטינים (19% ו-10%, בהתאמה). קבוצות אלה נוטות להשקפות ליברליות יותר בסוגיות שונות, ומפגינות תמיכה נמוכה הרבה יותר בישראל.

שנית, האוונגליסטים הלבנים עצמם עוברים מהפכים אידיאולוגיים ותיאולוגיים. בעבר התבססה התמיכה האוונגליסטית בישראל על השקפה אידיאולוגית אחת, זו של הפופוליזם הנוצרי (ה"ג'קסוניאני"; ראו פרטים להלן), ועל מסורות תיאולוגיות מסוימות כגון "תורת העידנים קדם מלכות האלף" (Pre-Millennial Dispensationalism), שהייתה ידידותית במיוחד כלפי הציונות ומדינת ישראל. הקדם-מילניאליסטים מאמינים שהברית שכרת האל עם עם ישראל נמשכת ומאששת את זכותם על ארץ מולדתם, וכי הדבר הכרחי להתרחשות ה"ביאה השנייה" של ישו, שתתחיל את מלכות אלף השנים שלו. עמדות בעד היהודים או בעד ישראל מושתתות על האמונה שהיהודים הם עדיין "העם הנבחר", כמובא בפסוק: "וְאֶבְרָכָה מְבַרְכֶיךָ" (בראשית יב, ג). גישה זו דוחה את הרעיון הנוצרי הנפוץ, שהכנסייה הנוצרית תפסה את מקומו של עם ישראל כעם הנבחר ושהכנסייה היא "ישראל האמיתית" (Iersl sureV). חלק מאלו המאמינים בגישה זו מאמינים גם שבזכות התמיכה בישראל ובעם היהודי הם יזכו בשגשוג כלכלי.

אולם יסודות אידיאולוגיים ותיאולוגיים אלו מתפתחים ומשתנים עד כדי עיצוב תמונת התמיכה האוונגליסטית בישראל מחדש. הדור הצעיר של אוונגליסטים לבנים מאמץ נטיות אידיאולוגיות ליברליות יותר, ומסורות תיאולוגיות התומכות פחות ביהודים, בציונות ובישראל, ולפיכך יש הטוענים שהאוונגליסטים הצעירים הם פרו-ישראליים פחות מן הדורות שקדמו להם.

שכבות היסוד של תמיכת הפרוטסטנטים האמריקנים בישראל

כדי להתייחס לשתי סוגיות אלו, חשוב להעמיק עד לשכבה ה"טקטונית" של תמיכת האוונגליסטים האמריקנים, הקשורה קשר הדוק להיבטים מכריעים בתרבות ובהגדרה העצמית האמריקנית. בהתבסס על תובנותיהם של מלומדים שונים, בהם וולטר ראסל מיד, מייקל דוראן ואיימי קפלן, אנו קושרים את תמיכת הנוצרים בארצות הברית לרעיון שלפיו "ישראל" – הן בהקשר התנ"כי הן בהקשר העכשווי, כמסמלת גם את העם או האומה וגם את מדינת הלאום המודרנית – משמשת לא פעם מטפורה לארצות הברית עצמה או מייצגת אותה.

היבט חשוב בתרבות ובפוליטיקה בארצות הברית הוא המסורת הקרויה "ג'קסוניאנית", על שם הנשיא השביעי אנדרו ג'קסון. חסידיו של זרם זה מאמינים באופי הכריזמטי, המקודש, של העם האמריקני הפשוט – הנהנה מחסדי שמיים ורצונו משקף באופן כלשהו את רצון האל – ומייחסים לארצות הברית שליחות מקודשת: להביא לעולם את בשורת הדמוקרטיה ואת ערכיה באמצעות דוגמה אישית. בברית הישנה (התנ"ך היהודי) הם מוצאים את סיפור עם ישראל התנ"כי, שהם מפרשים כמקבילה או כשיקוף של זהותם שלהם כאומה נבחרת. בעיני אמריקנים רבים, התנ"ך הוא מדריך לבניית חברה למופת המנווטת בידי האל ובאמצעות חוקיו. לפיכך הם מזדהים עם הקמתה המחודשת של ישראל כמדינה יהודית ריבונית – מהלך הדומה בעיניהם למסלול המדיני ההיסטורי שלהם עצמם. שורשיה של תפיסה קדם-ציונית זו נעוצים במאה התשע עשרה, עוד לפני שהקים הרצל את התנועה הציונית המודרנית. יש לציין שמבשרי הציונות הללו לא היו מחוברים במישרין להתנסות עם יהודים אמיתיים, שכן עד שהחלו גלי ההגירה הגדולים ב-1881 לא היו בארצות הברית מהגרים יהודים רבים.

קדם-ציונות זו קיבלה חיזוק נוסף מהתפתחותה של מסגרת תיאולוגית שהוביל ג'ון דרבי, מורה בריטי לתנ"ך, בסביבות שנת 1830. על פי מסגרת זו – המעודדת פרשנות מילולית של התנ"ך – ההיסטוריה של העולם מחולקת לתקופות או "עידנים". היא גורסת שמלכות אלף השנה של ישו הנוצרי, המתוארת ב"חזון יוחנן", עוד לא החלה, ושלפני שתתחיל יתרחשו תלאות ואירועים גדולים, ובכלל זה כינוס כל היהודים בארץ ישראל. על פי השקפה תיאולוגית זו, יהודים בשר ודם ממשיכים למלא תפקיד מרכזי בגאולת העולם. אחרי שהם יקוממו את ממלכתם העתיקה תעמוד בפניהם הבחירה אם לקבל את ישו כאדון המושיע ולתקן בכך את משגי העבר שלהם או לשאת בהשלכות חמורות. זהו נרטיב רווח בתרבות האוונגליסטית, המשפיע על הספרות ועל הקולנוע, אם כי רק מיעוט מהאוונגליסטים דבק בכל רעיונותיו, בייחוד היום.

שינויים עכשוויים בנוף האוונגליסטי

לקראת סוף המאה העשרים התחולל מהפך באוכלוסיית האוונגליסטים הלבנים. התומכים הנאמנים בעבר במפלגה הדמוקרטית ("הדרום המוצק"), שהיו חסידי המדיניות המעניקה עדיפות למעמדות הנמוכים, עברו שינוי מהותי שקירב אותם למפלגה הרפובליקנית. התמורה החלה ב-1968 עם ה"אסטרטגיה הדרומית" של ריצ'רד ניקסון, התקבעה היטב בימי כהונתו של רונלד רייגן, ובהמשך – של דונלד טראמפ. לפי הנרטיב שנעשה יותר ויותר דומיננטי, האיום על הג'קסוניאנים הלבנים מן המעמד הבינוני אינו מגיע שוב מצד המוסדות הגדולים המגולמים בבנקים ובתאגידי מסילות הרכבת כפי שהיה במאה התשע עשרה; היום הוא נובע מהממשל הפדרלי המרוחק והשתלטן, השואף להטיל מיסים על הכנסותיהם ולחלקם לקהילות שהוא מחשיב כמיעוטים מוחלשים. אוכלוסייה זו תואמת את הסטריאוטיפ השולט של האוונגליסטים: לבנים, מבוגרים, בני המעמד הבינוני או הנמוך, שמרנים מבחינה פוליטית וחברתית. היא מתאפיינת במיוחד בהפגנת תמיכה איתנה בישראל ובמדיניותה הימנית.

עם זאת, האוכלוסייה האוונגליסטית הולכת ונעשית מגוונת. על פי דוח של המכון הציבורי לחקר הדת בארצות הברית (Public Religion Research Institute – PRRI), שנכתב בשנת 2016, הקהילה האוונגליסטית בארצות הברית מגוונת יותר מבחינה אתנית בהשוואה לכלל האוכלוסייה. אם האוכלוסייה הכללית מורכבת מ-64% לבנים, 19% שחורים ו-10% לטינים, הקהילה האוונגליסטית מורכבת מ-50% לבנים, 22% שחורים ו-18% לטינים. אוכלוסיית האוונגליסטים הלבנים מזדקנת ומתמעטת בעוד מספר האוונגליסטים הלא-לבנים גדל במהירות. עקב כך נעשה הדור הצעיר של האוונגליסטים מגוון יותר מבחינה אתנית וגזעית. כפי שצוין לעיל, האוונגליסטים הלא-לבנים, ובפרט השחורים, נוטים להחזיק בעמדות ליברליות יותר, וידידותיים פחות לישראל מאשר האוונגליסטים הלבנים הצעירים.

גישה רעננה לאוונגליסטים: טיפוח תמיכה מגוונת בישראל

שני אתגרים עומדים אפוא על הפרק: (1) הזיקה העזה לכאורה בין תמיכת האוונגליסטים בישראל לבין הפופוליזם השמרני והמפלגה הרפובליקנית; (2) השינוי בתמיכת הקהילה האוונגליסטית בישראל, במיוחד בקרב הלא-לבנים והלבנים הצעירים. כדי לתת מענה לשניהם נדרשת גישה חדשנית.

גישה זו כלפי האוונגליסטים צריכה להיות רב-צדדית. לצד התמיכה בישראל בקרב האוונגליסטים הלבנים והשמרנים מתפתחות דרכי תמיכה אחרות – מבוססות אמונה, סובלניות וליברליות – וחשוב ודחוף לקדמן. חיוני להכיר בכך שהאוונגליסטים השחורים והלטינים, אף כי הם תומכים בישראל מעט פחות מהלבנים ומהמבוגרים יותר, מפגינים בכל זאת רמות תמיכה גבוהות יותר בישראל מאשר שחורים ולטינים אחרים. נוסף על כך, הסיפור המקראי על בני ישראל שהיו עבדים במצרים ויצאו לחירות תופס מקום נכבד בתרבותם של האמריקנים השחורים, שכן הוא מסמל את קץ העבדות שלהם עצמם ואת חתירתם המתמדת לשוויון בין-גזעי. מינוף המשאבים ההיסטוריים והתרבותיים הללו עשוי לאשש את הגישה החדשה המוצעת.

גישה רעננה זו, לא זו בלבד שהיא שואפת לשמר ולהגביר את התמיכה בקרב הקבוצות האוונגליסטיות השונות, היא גם טומנת בחובה יתרונות נוספים: היא תורמת לחיזוק תמיכת הליברלים בישראל, שפחתה בשנים האחרונות עקב התפשטות הנרטיב הפלסטיני. נוסף על כך, אוונגליסטים ליברלים חדורי אמונה התומכים בישראל עשויים לשמש גשר בין חבריהם הלבנים השמרנים לבין הקהילה היהודית בארצות הברית, שהיא ליברלית במידה רבה.

חשוב להדגיש שעיקר התייחסותם של האוונגליסטים האמריקנים לישראל אינה מבוססת על היכרות עם יהודים בשר ודם. התייחסותם נובעת מן האופן אשר בו תופסים האמריקנים את עצמם, את זהותם ואת ייעודם בעולם. בה במידה נכון עיקרון זה גם לגישה האוונגליסטית הליברלית. הוא נשען על התפיסה שלארצות הברית תפקיד ייחודי בקידום שוויון בין-גזעי, בהכלה ובדמוקרטיה. לאור זאת, טבעי שגישה זו תהיה קרובה יותר לזרמים הליברליים בישראל, ובפרט לאלה אשר להם השתייכות דתית. זהו הדגש שיש לטפח כדי לאזן את ההזדהות שחשים הלא-לבנים בארצות הברית עם הפלסטינים כמי שגם הם "לא-לבנים" הנשלטים בידי מדכאים לבנים.

יחסה של ישראל לזרמים האוונגליסטיים השונים הוא נושא מורכב מאוד, הדורש הבנה מעמיקה בהיסטוריה של ארצות הברית, בחברה האמריקנית ובהיסטוריה ובתיאולוגיה הפרוטסטנטיות. לפיכך יש להפקיד את הנושא בידי גוף מומחה שיהיה אחראי לנושא הנוצרים בישראל ויטפח את הקשרים עם הפלגים האוונגליסטים המגוונים בצפון אמריקה.

המלצות

1. על ממשלת ישראל להכיר בחשיבותם של האוונגליסטים ולנקוט פעולות שייתנו מענה לצורכיהם. בין השאר יש להנהיג מדיניות של שקיפות בנושא אישורי כניסה להשתתפותם באירועים, לשפר את תכנונם ואת ביצועם של אירועים אלה, ולהפעיל אמצעים למניעת הטרדתם בידי צעירים חרדים. ממשלת ישראל וקהילת יהודי ארצות הברית (ראו להלן) צריכות גם לפעול בתוך הקהילה האוונגליסטית בצפון אמריקה, בייחוד במפעלים חינוכיים ובאירועים שיעסקו בישראל.
2. מומלץ לפתח ולממן מיזמים פרו-ישראליים שיותאמו לאוונגליסטים צעירים תוך התמקדות באזורים גיאוגרפיים מסוימים ובתוכניות שיפנו לאוונגליסטים השחורים והלטינים, כולל בני הנוער של קהילות אלו. על תוכניות אלה להבליט את הסיפור המקראי של היציאה מעבדות לחירות ואת המאבק המשותף בגזענות ובאנטישמיות. עליהן לתת מקום לביקורת על מדיניות ממשלת ישראל או על פעולות מסוימות שלה.
3. חיוני להקים קבוצות מיקוד שינסחו מסרים הולמים שיכוונו לכל אחת משלוש האוכלוסיות הללו. נרטיבים המדברים אל ליבם של קהלי יעד אלה יעלו על נס את הערכים המשותפים להם ולישראל, יציירו תמונת עתיד משותפת וידגישו את מרכזיותה של ירושלים. אפשר לעצב את הסיפור כדיוקן של האומה הג'קסוניאנית ושל שליחותה המקודשת לצד סיפור גאולת עם ישראל מתהומות השואה, ולאחד את שני הסיפורים באידיאלים משותפים.
4. יש לבחון את התפקיד ואת ההשפעה של פעילים צעירים אורתודוקסים בארצות הברית ביצירת קשר עם אוונגליסטים לבנים צעירים כדי לרתום אותם ליצירת שינוי. יש לפתח שיטות חינוכיות לטיפול שיתוף פעולה פורה בין שתי הקבוצות הללו. על אסטרטגיה זו להדגיש את הערכים המשותפים לאורתודוקסים ולאונגליסטים: מחויבות לאמונה, למשפחה ולקהילה, לצד שאיפה להגינות ולשוויון. שיתופי פעולה מסוג זה צריכים להתחיל במכללות, שם חשים הצעירים משתי הקבוצות "אאוטסיידרים" ומתקשים להשתלב בתרבות המיינסטרים ה"פרוגרסיבית" המקומית.
5. נדרש מחקר מקיף על ההתייחסות לישראל בקרב האוונגליסטים הלטינים, שכן כמה סקרים כבר הצביעו על כך שיתכן שתמיכתם עולה בקנה אחד עם זו של האוונגליסטים הלבנים.
6. יש לגייס ולערב צעירים אוונגליסטים ואונגליסטים לא לבנים לשם גישור בין האוכלוסייה האוונגליסטית לבין הקהילה היהודית הליברלית תוך שימוש בנרטיבים סובלניים מקובלים.
7. מומלץ להקים גוף ייעודי לפיקוח על האינטרסים הנוצריים בישראל ולטיפול הקשרים עם הזרמים האוונגליסטיים השונים בצפון אמריקה.

הקדמה: הכרזת השגריר רון דרמר בעניין התמיכה האוונגליסטית בישראל

במאי 2021 הצהיר רון דרמר – אז שגריר ישראל בארצות הברית – בריאיון מול קהל, שעל ישראל להשקיע יותר בתמיכת האוונגליסטים מאשר בתמיכתם של יהודי ארצות הברית, שלטענתו “תופסים מקום לא פרופורציונלי בין מבקרנו המחמירים”.

“אנשים צריכים להבין שהנוצרים האוונגליסטים הם עמוד השדרה של התמיכה של ארצות הברית בישראל. זה נכון הן מבחינה מספרית והן מבחינת התמיכה הנלהבת והבלתי-מתפשרת שלהם”.

דבריו של דרמר משקפים כמובן מציאות מסוימת. יותר אוונגליסטים לבנים (86%) רואים את ישראל בעין אוהדת מאשר כלל האוכלוסייה הבוגרת בארצות הברית (67%), ויותר אוונגליסטים לבנים (50%) מתייחסים באהדה לישראלים ובחוסר אהדה לפלסטינים בהשוואה לכלל האוכלוסייה הבוגרת (25%). כמובן, תמיכת האוונגליסטים בישראל מבוססת על אמונתם הדתית. עם זאת, היא נשענת גם על תפיסה פוליטית שמרנית, ואוונגליסטים גם טוענים טענות “חילוניות” בעד ישראל. אמירתו של דרמר מייצגת השקפות דתיות באופן שעלול לעודד שאננות מצד ישראל כלפי התומכים הללו. מדבריו עולה שמדובר בתמיכה על בסיס דתי, ולכן היא “נלהבת ובלתי-מתפשרת”, דהיינו, יציבה ולא נתונה לשינויים. מכיוון שתמיכת האוונגליסטים מבוססת על אמונה דתית, הנוטה מעצם טבעה לנוקשות ולא-רציונליות, אפשר לסמוך עליה ללא תנאי. דווקא משום שהיא דתית, דוגמטית ולא-רציונלית היא עדיפה על תמיכתם של יהודי ארצות הברית הביקורתיים או של חלקים בקהילות הפרוטסטנטיות והקתוליות הנוטים לצדד בישראל. אולם עמדתם הפרו-ישראלית אינה קבועה או לא מותנית.

טבלה 1: האוונגליסטים הלבנים וישראל

- יותר אוונגליסטים לבנים (70%) בהשוואה לשאר האוכלוסייה הבוגרת בארצות הברית (30%) או לקהילת הפרוטסטנטים השחורים (36%) אומרים שהאל נתן לעם היהודי את הארץ שהיא היום מדינת ישראל.
- יותר אוונגליסטים לבנים (86%) בהשוואה לשאר האוכלוסייה הבוגרת בארצות הברית (67%) או לקהילת הפרוטסטנטים השחורים (58%) רואים את ישראל בעין אוהדת.
- יותר אוונגליסטים לבנים (50%) בהשוואה לשאר האוכלוסייה הבוגרת בארצות הברית (25%) או לקהילת הפרוטסטנטים השחורים (12%) מתייחסים באהדה לישראלים ובחוסר אהדה לפלסטינים.
- יותר אוונגליסטים לבנים (54%) בהשוואה לשאר האוכלוסייה הבוגרת בארצות הברית (29%) או לקהילת הפרוטסטנטים השחורים (15%) מתייחסים באהדה לממשלת ישראל ובחוסר אהדה לממשל הפלסטיני.

למען האמת, כמעט בכל אוכלוסייה ישנן פרשנויות מרובות למסורותיה, וחברי הקהילה בוחרים את התפיסה התרבותית הנכונה להם ומתאימים אותה לעצמם כדי לזקק את התייחסותם ואת פעולותיהם בהתאם לנסיבות המשתנות. תמיכת האוונגליסטים האמריקנים בישראל נשענת הן על תורות תיאולוגיות הן על נטיות תרבותיות כלליות הנתונות לזרימה ולשינוי יותר מכפי שנדמה. תת-קבוצות בקהילה האוונגליסטית בוחרות בתפיסותיהן וזונחות אותן חליפות בהתאם להשתנות הנסיבות.

אתגרי מדיניות בעניין האוונגליסטים

הצהרתו של דרמר משקפת את ההשקפה הקונבנציונלית שלפיה תמיכת האוונגליסטים היא עמוד תווך יציב של התמיכה האמריקנית בישראל. השקפה זו נשענת על שתי הנחות הניתנות לאתגור: האחת, תמיכה כזאת היא דבר טוב ללא עוררין. אין ספק בכך שתמיכת האוונגליסטים עושה רושם גדול על הפוליטיקאים הרפובליקנים ומאששת את תמיכתם בבית הלבן ובקונגרס. אולם בד בבד, ככל

שגובר הקיטוב בארצות הברית היא מקשה על "שיווק" הסוגיה הישראלית לדמוקרטים ולאוכלוסיות הלא-דתיות המתרבות, כמו גם למיעוטים ולצעירים. העובדה שישראל מזוהה עם האוונגליסטים ועם הרפובליקנים הופכת את הסוגיה הישראלית – באופן גדל והולך ממערכת בחירות אחת לבאה אחריה – לטריז החוץ בין שתי המפלגות. רוב המתבוננים מבחוץ מסכימים שהדבר מזיק לישראל ולאינטרסים שלה. דבר זה עלול להזיק במיוחד בהקשר של הבחירות הקרובות בנובמבר 2024, שדונלד טראמפ – שהוא היום גורם מקטב יותר מתמיד – הוא מועמד המפלגה הרפובליקנית לנשיאות בהן. מצב אשר בו ישראל מזוהה לחלוטין עם טראמפ ועם הפופוליזם הימני עלול לפגוע בה באופן ניכר, בפרט אם טראמפ יפסיד בבחירות.

ההנחה השנייה נוגעת ליציבותה של תמיכת האוונגליסטים. מקובל לחשוב, כפי שציין גם דרמר בדבריו, שהתמיכה האוונגליסטית יציבה מאוד משום שהיא מתבססת על אמונות דתיות. אבל ממצאי סקר מן הזמן האחרון מלמדים שכבר אי-אפשר להתייחס לתמיכה זו כמובנת מאליה. ראשית, התפתחויות דמוגרפיות מערערות על כך. הבסיס הדמוגרפי של התמיכה האוונגליסטית – האוונגליסטים הלבנים – מתכווץ. פלח גדל והולך של אוכלוסייה זו מורכב מאוונגליסטים לא לבנים, קרי, שחורים ולטינים. קהילות אלה מציגות קשת מגוונת של תפיסות בנוגע ליהדות ולישראל. כקולקטיב, הן חשופות פחות לאתוס הג'קסוניאני-פופוליסטי ולפונדמנטליזם הנוצרי המסורתי (אנו רואים זאת גם באירופה ובקנדה) אשר הם הבסיס לתמיכה האוונגליסטית בישראל. תחת זאת הן נוטות יותר להשקפות ליברליות ומפגינות רמות נמוכות הרבה של תמיכה בישראל.

שנית, האוונגליסטים הלבנים עוברים בעצמם מהפכים אידיאולוגיים ותיאולוגיים. בעבר התבססה התמיכה האוונגליסטית בישראל על השקפה אידיאולוגית אחת, זו של הפופוליזם הנוצרי ("הג'קסוניאני"; ראו פרטים להלן), ועל כמה מסורות תיאולוגיות – למשל, "תורת העידנים קדם מלכות האלף" – אשר הן ידידותיות במיוחד כלפי הציונות ומדינת ישראל. הקדם-מילניאליסטים מאמינים בכך שהברית שכרת האל עם העם היהודי נמשכת ומאששת את זכותו על ארץ מולדתו, ושהדבר הכרחי להתרחשות ה"ביאה השנייה" של ישו, שתתחיל את מלכות אלף השנים שלו.

אולם בקהילה הפרוטסטנטית בארצות הברית ישנן גם מסורות אידיאולוגיות ותיאולוגיות שאינן ידידותיות כל כך, בהן הא-מילניאליזם והבתר-מילניאליזם (תפיסות שלפיהן מלכות ישו בת אלף השנה כבר התקיימה, וכאלה שאינן מתייחסות לסוגיה). שתי מסורות אלה אינן מייחסות ליהודים או לישראל תפקיד מיוחד באחרית הימים. לשיטתן, הבטחות האל ליהודים מולאו בידי ישו והכנסייה. הדור הצעיר של אוונגליסטים

לבנים מאמץ יותר ויותר נטיות אידיאולוגיות ליברליות ומסורות תיאולוגיות ידידותיות הרבה פחות כלפי היהודים, הציונות וישראל, ולפיכך יש הטוענים שהאוונגליסטים הצעירים הם פרו-ישראלים פחות מן הדורות הקודמים.

אנו מבקשים להתייחס לשני האתגרים. לשם כך עלינו להעמיק תחילה בשכבה ה"טקטונית" של תמיכת האוונגליסטים בארצות הברית ולחקור עד כמה היא נעוצה במרכיבים החשובים של הזהות האמריקנית ובתפיסתה העצמית. בהתבסס על תובנותיהם של מלומדים שונים, בהם וולטר ראסל מיד, מייקל דוראן ואיימי קפלן, אנו קושרים את תמיכת הנוצרים בארצות הברית לרעיון שלפיו "ישראל" – הן בהקשר התנ"כי הן בהקשר העכשווי – משמשת לא פעם מטפורה או אנלוגיה לארצות הברית עצמה. לפיכך, עידוד תמיכתם של אוונגליסטים צעירים או לא לבנים בישראל יהיה כרוך בעידוד תחייתם המחודשת של נרטיבים אמריקניים ונוצריים שינסחו את ייעודה ואת ייחודיותה של ארצות הברית באופן סובלני ומכיל יותר, ואולי יוכלו לראות בישראל מטפורה או אנלוגיה לארצות הברית המכילה או לאוכלוסיות שבה.

הבסיס התרבותי של תמיכת הנוצרים האמריקנים בישראל

מסורות חברתיות-תרבותיות בארצות הברית

נתבונן תחילה בבסיס ההיסטורי והתרבותי לתמיכה בציונות בקרב כלל הציבור האמריקני ובקרב הפרוטסטנטים בארצות הברית. מעבר ליסודות הדוגמטיים הצרים, התמיכה האוונגליסטית נשענת על שפע של רגשות אהדה ותמיכה פרו-ציוניים עוד מראשית ימי הרפובליקה האמריקנית. נדון גם בזרמים מתחרים של גישות פרוטסטנטיות האוהדות פחות את הציונות, באופן היסטורי. חשוב להדגיש את הבסיס התרבותי הרחב של תמיכת הנוצרים האמריקנים בישראל. על פי הערכות, רק 10% מהאוונגליסטים בארצות הברית מאמינים בכל ליבם ב"תורת העידנים קדם מלכות האלף" למרות נוכחותה בתרבות האוונגליסטית הפופולרית (למשל בסדרת הספרים והסרטים Left Behind – "נותרים מאחור").

כאמור, לתמיכת האוונגליסטים האמריקנים בציונות ובישראל רבדים רבים. מצד אחד היא נשענת על מסורת חברתית-תרבותית עמוקה ששורשיה מגיעים עד למהפכה האמריקנית. זרם זה היה פרו-ציוני או ציוני-נוצרי הרבה לפני ההתארגנויות היהודיות הציוניות, כלומר, עוד לפני תנועת "חובבי ציון" של סוף המאה התשע עשרה ולפני שהרצל כינס את הקונגרס הציוני הראשון ב-1897. התנ"ך, היהודים ועם ישראל, שיבת היהודים לציון והמרת דתם לנצרות, כל אלה מוטיבים בציביליזציה המערבית הנעוצים בדנ"א האמריקני עמוק הרבה יותר מכל דבר שעושים יהודים אמיתיים. בספר "חזון יוחנן" (מהברית החדשה) מתוארת שיבת היהודים למולדתם, והיא פתוחה לפרשנויות מילוליות ואלגוריות כאלה ואחרות. אנו מסכימים עם מייקל דוראן, עם וולטר ראסל מיד ועם מלומדים אחרים על כך שהיהודים והציונות מילאו מאז ומעולם משימות סמליות וזהותיות חשובות בעבור חלק חשוב ביותר של אוכלוסיית ארצות הברית.

ייתכן שעובדה זו אינה מוכרת לרבים, ובייחוד לליברלים יהודים המזדהים מאוד עם ערכים דמוקרטיים וליברליים ורואים בתמיכת ארצות הברית בישראל ביטוי ל"ערכיהן המשותפים". אכן כך, אולם אנו מציבים זאת בהקשר רחב יותר של פופוליזם אמריקני ושל הנצרות האמריקנית, שתי תופעות הנתפסות תכופות כאיום על יהודי ארצות הברית הליברלים, העירוניים והחילוניים. כדי לנסח הצעות מדיניות מציאותיות יש לחקור לעומק את השכבות הטקטוניות של תמיכת ארצות הברית בישראל.

הזרם הג'קסוניאני בפוליטיקה ובתרבות האמריקנית, והציונות

התנועה הג'קסוניאנית הפוליטית והחברתית החלה להתפתח בשליש הראשון של המאה התשע עשרה בקרב חקלאים קטנים ממדינות המערב והתגבשה כתנועה פופוליסטית המייצגת את "האישי הפשוט". מנהיג התנועה היה הנשיא אנדרו ג'קסון (1765–1845), נשיאה השביעי של ארצות הברית. ג'קסון היה גיבור מלחמה שניצח בקרב על ניו אורליאנס ב-1815 ב"מלחמת 1812", אחרי שניצח בכמה קרבות חשובים נגד השבטים הילידים. בעקבות ניצחונות אלו גירש ג'קסון את השבטים משטחי אדמה עצומים בג'ורג'יה, באלבמה ובפלורידה – אירוע שנחקק בהיסטוריה האמריקנית בשם "נתיב הדמעות". אדמות אלו הוסבו לשטחים חקלאיים לטובת המתיישבים הלבנים. בהיותו נשיא (1829–1837) ייצג ג'קסון את ה"אנשים הפשוטים" אל מול "בעלי הממון" המיוחסים (אף שהוא עצמו היה בעל אחוזה עשיר שהחזיק כמה עשרות עבדים מאפריקה) וניהל מאבק נגד השחיתות בווישינגטון ונגד ה"בנק השני של ארצות הברית", שאותו סגר בסופו של דבר.

האידיאולוגיה של ג'קסון הצדיקה את מדיניותו כנשיא. את אמונות היסוד העיקריות שלו אפשר לסכם כדלקמן: לארצות הברית ייעוד שנמסר לה בידי האל – שיפור מין האדם לכלל שלמות בכך שתשמש דוגמה ומופת לחירות ולזכויות אדם. תורת ג'קסון אינה קוסמופוליטית. היא מבקשת לשכלל ולשפר את האנושות באמצעות טיפוח חברה לאומית לדוגמה, בעלת גבולות ואופי אתני (לבן) ודתי (נוצרי) ברור ומוחלט. במשך רוב ההיסטוריה של ארצות הברית נתפס אפיון אתני זה כמובן מאליו.

- "ייעוד גלוי": כעם נבחר וכמדינת לאום נועדה ארצות הברית להרחיב את גבולותיה הטבעיים "מים ועד ים", כמאמר השיר הידוע *America the Beautiful*.
- האדם הפשוט קדוש וכריזמטי – לאומנות פופוליסטית. אחד הפרויקטים המרכזיים של הג'קסוניאניזם עוסק במעמדו של האדם הפשוט. הרמן מלוויל שם את הדברים בפיו של המספר בספרו "מובי דיק":

אך אצילות מעוררת כבוד זו שבה אני דן, איננה אצילותם של מלכים וכוהני דת [...] עתיד אתה לראותה מבהיקה מהזרוע האוחזת במעדר או נועצת יתד; אצולה דמוקרטית זו הקורנת על כל בני האדם, בלא קץ ישירות מאלוהים; הוא עצמו! האל הגדול הכל יכול! המצוי בלבה של כל דמוקרטיה וחובק אותה! נוכחותו המתמדדת, היא שוויונו בפני אלוהים!

לרצונו של האדם הפשוט ולבחירתו (הערכית והפוליטית) יש אפוא סמכות ייחודית הנגזרת מקדושתו הכריזמטית.

העדפותיהם המדיניות של הג'קסוניאנים – בייחוד בענייני מדיניות פנים – נובעות מזיקה זו לאנשים הפשוטים. הג'קסוניאנים נותנים עדיפות ל"איש הקטן" על פני תאגידי מסילות הברזל, הבנקים והתאגידיים הגדולים בכלל. הפועלים והחוזאים הקטנים שהם ציבור הבוחרים הג'קסוניאני הם ממעמד בעלי החוב, ולכן מעדיפים אינפלציה. עקב עמדתם האנטי-קוסמופוליטית הם חשדנים כלפי בריתות והסתבכויות עם מדינות אחרות, אך אינם מהססים לצאת למלחמה כשמתעוררת התחושה שהאינטרסים האמריקניים נמצאים בסכנה.

הפופולזים הג'קסוניאני הוסיף לעצב את המפלגה הדמוקרטית עד אמצע המאה העשרים. הפופולזים היה נושא מרכזי במסעות הבחירות של ויליאם ג'נינגס בריאן (שהיה מועמד המפלגה הדמוקרטית לנשיאות שלוש פעמים) ושל הארי טרומן (אם כי מבחינת מדיניות חוץ הוא היה אינטרנציונליסט).

אומנם הג'קסוניאנים עולה בימים אלה בשיח הפוליטי בארצות הברית לעיתים נדירות (אף שישנם חוקרים והיסטוריונים הרואים בדונלד טראמפ ובתומכיו נציגים של זרם זה), אבל אנחנו, כולטר מיד וכמייקל דוראן, סבורים שיש בו כדי להועיל בהקשר הנוכחי. הוא מבליט את תפיסת הכריזמטיות של האמריקני הפשוט ואת האמונה בכך שלארצות הברית שליחות אלוהית: הבאת בשורת הדמוקרטיה וערכיה לעולם כולו באמצעות דוגמה אישית (כיום מביעים פופוליסטים ג'קסוניאנים אמונות אלו במסגרת "לאומיות נוצרית" אקסקלוסיבית). על אמונה זו, שהאמריקנים הם עם נבחר, מושתתת במידה רבה הציונות הנוצרית בארצות הברית ותמיכתה בישראל. הג'קסוניאנים רואים את ישראל כ"עם נבחר" מקביל, שמן הראוי לתמוך בו.

ישראל והיהודים כאומה מקבילה לאומה האמריקנית

הציונות הנוצרית הפרוטסטנטית בארצות הברית נטועה קודם לכול בפרוטסטנטיות האמריקנית ובחוויה הלאומית האמריקנית. היא נובעת מהאופן אשר בו האמריקנים, ובמיוחד הג'קסוניאנים, חושבים על עצמם. ישראל המקראית והיהודים משמשים מטפורות ו"נציגים" [העומדים במקום – stand in] לאומה האמריקנית, שגם בה בחר האל, ושעליה ליצור חיים לאומיים לדוגמה.

רוב האמריקנים היו ועודם פרוטסטנטים, והם קוראים את התנ"ך, כולל הברית הישנה. את הסיפור של עם ישראל המקראית הם תופסים כמקבילה או כתמונת מראה של זהותם שלהם כאומה נבחרת. בתנ"ך הם רואים מדריך שימושי לאופן שבו עליהם לבנות, בהדרגה האל, אותה חברת מופת.

מבחינה אחת ראו הפוריטנים שייסדו את ארצות הברית את עצמם כמשחקים בתפקיד בני ישראל שנמלטו מהצורר (מלך אנגליה = פרעה), כרתו ברית עם אלוהים (אמנת ה"מייפלואר"), חצו את המדבר (את הים) והקימו אומה על פי חוקי האל בארצם החדשה והמובטחת (עובדה היא שרוב ספרי החוקים של הפוריטנים כללו ציטוטים מן התנ"ך). ברעיון הברית התנ"כית הם ראו השתקפות של הרעיונות לאמנה חברתית ולמדו מהתנ"ך כיצד לגייס איכרים עצמאים להקמת צבא של אזרחים-לוחמים (כמו זה של ברק בן אבינועם ודבורה הנביאה בקרב נחל קישון). סמואל לנגדון, נשיא אוניברסיטת הרוורד בשנים 1774-1780, טען שהמבנה הפוליטי המקורי של עם ישראל ההיסטורי, שהתארגן מתוך שבטים בעלי נציגים ("זקני השבט"), היה מבנה פוליטי שהוסמך מטעם האל, ושעליו לשמש השראה לרפובליקה החדשה ההולכת ונבנית באמריקה. בחלוף השנים המשיכו הפרוטסטנטים למצוא קווים מקבילים רבים בין החברה הישראלית המקראית לבין אמריקה של המאה התשע עשרה – שתיהן ארצות קטנות, בשתיהן בסיס חברתי של חקלאים עצמאים ובשתיהן הוקמו חילות שדה של אזרחים. במילים אחרות, התנ"ך הוא ספר ההדרכה שלהם לאופן אשר בו על עמים נבחרים להקים חברות אידיוליות.

במובן זה רחשו האמריקנים אהדה לישראל העתיקה וליוון העתיקה ותמכו בעצמאות המחודשת של שני עמים קדומים אלו. כלומר, במהלך המאות הראשונות של ההיסטוריה של ארצות הברית רחשו זרמים עמוקים של הזדהות עם ישראל המקראית. כשהזדהות זו התמזגה עם הציונות הנוצרית המוקדמת שצמחה בבריטניה היא סייעה בהפצת זרעי הרעיונות הקדם-ציוניים בתרבות האמריקנית. לקדם-ציונות זו לא היה דבר וחצי דבר עם יהודים אמיתיים, שכן בארצות הברית כמעט לא היו יהודים עד תחילת גלי ההגירה הגדולים ב-1881.

הציונות הנוצרית (Christian Zionism) האמריקנית הגיעה לשיאה במסמך הידוע בשם "עצומת בלקסטון". היה זה מסמך שהוגש לנשיא הריסון בשנת 1891, ובו קריאה לנשיא ארצות הברית לנצל את השפעתו על הסולטן העות'מני כדי שיפתח את שערי פלשתינה להגירת יהודים ולהקמת בית לאומי לעם היהודי. את העצומה כתב ויליאם בלקסטון, כומר אוונגליסטי וציוני נוצרי שהיה מקורב מאוד לדווייט מודי, המטיף האוונגליסטי החשוב ביותר בארצות הברית. בלקסטון האמין בכך ששיבת היהודים לפלשתינה תקרב את הביאה השנייה של ישו, את יום הדין האחרון ואת שלטונו של ישו עלי אדמות. לצד זאת התייחס המסמך בהרחבה גם למצוקת יהודי רוסיה, שסבלו מאנטישמיות בחסות המדינה.

כמה אישים חשובים ובעלי השפעה בארצות הברית חתמו על העצומה, ובהם ג'ון ד' רוקפלר, ג'יי פ' מורגן, מזכיר המדינה ג'יימס בליין וכמה סנטורים וחברי קונגרס.

חלק מהחותמים הזדהו ללא ספק עם היהודים כעם עתיק ונשגב שיש לשחרר מעול הדיכוי ולהשיב לארצו ולעצמאותו. אחרים קיוו שזו תהיה דרך להטות את זרם היהודים שהיגרו ממזרח אירופה וביקשו מפלט מהדיכוי ומהאלימות שחוו שם, ולהפנותו למזרח התיכון במקום לארצות הברית.

יהודים אמריקנים נודעים, במיוחד מקרב התנועה הרפורמית, ניתקו עצמם מעצומת בלקסטון. "פלשתינה שלהם", כך אמרו, היא המקום שבו הם חיים, קרי, ארצות הברית. הם לא השתוקקו כלל לעבור למזרח התיכון. כך או כך, המסלול שהתוותה העצומה נותר המענה של רוב האמריקנים הלא-יהודים בכל פעם שעלתה סוגיית רדיפת היהודים וסבלותיהם בשישים השנים הבאות. ארצות הברית תסייע באמצעים דיפלומטיים להקמת בית לעם היהודי בפלשתינה.

"תורת העידנים קדם מלכות האלף"

התיאולוגיה של ויליאם בלקסטון נודעת בשם "תורת העידנים קדם מלכות האלף" (Pre-Millenarian Dispensationalism). זוהי גישה לפרשנות התנ"ך שפיתח מורה בריטי בשם ג'ון דרבי בסביבות 1830, המחלקת את ההיסטוריה של העולם לתקופות או ל"עידנים". על סמך פרשנות מילולית של הברית החדשה גורסת תפיסה זו שמלכות אלף השנה של ישו הנוצרי, המופיעה כנבואה בחזון יוחנן, עדיין לא החלה, ושלפניה יתרחשו תלאות ואירועים בעלי חשיבות, ובכלל זה כינוס כל היהודים בארץ ישראל. לפי השקפה תיאולוגית זו, יהודים בשר ודם ממשיכים למלא תפקיד מרכזי בהיסטוריה של גאולת העולם. אחרי שהם יקומו את ממלכתם העתיקה תעמוד בפניהם הבחירה – תיקון שגיתם ההיסטורית וקבלת ישו כאדון המושיע, או הכחדה. אולם חשוב לציין שעל פי דעה אחרת במסורת זו, כל היהודים יזכו לישועה (על פי הנאמר באיגרת אל הרומאים, פרק 26).

הפרוטסטנטיות הליברלית

מקובל לשייך את הפלג הג'קסוניאני-אוונגליסטי בפרוטסטנטיות האמריקנית לזרמים מן המעמד הנמוך יותר – הבפטיסטים והפנטקוסטלים. אולם יש בפרוטסטנטיות האמריקנית גם זרם נוסף, המקושר יותר לאליטות של צפון-מזרח ארצות הברית – המגולם בכנסיות של הקונגרציונליזם והפרסביטריאניזם ובכנסייה האפיסקופלית. רובו של זרם זה תופס את הפרוטסטנטיות במונחים של ערכי הליברליזם והנאורות, בייחוד אותם פלגים שאימצו במאות התשע עשרה והעשרים את מסורת "הבשורה החברתית" (Social Gospel), שכללה תיאולוגיה בתר-מילניאלית (מלכות ישו בת

אלף השנה כבר הגיעה) ואת השקפות הצדק החברתי הליברלי במדיניות הציבורית. מבחינת פלגים אלה, הרוח האוניברסלית וערכי המוסר של הפרוטסטנטיות הליברלית מתחברים לערכי המוסר של הנאורות האוניברסלית. הם תופסים את הדמוקרטיה הליברלית האמריקנית כמגלמת ערכים אוניברסליים נאורים, ומתמקדים בלאומיות האמריקנית פחות מכפי שעושים זאת הזרמים הפונדמנטליסטיים.

החל באמצע המאה התשע עשרה ובמהלך רוב המאה העשרים עודדו הפרוטסטנטים הליברלים גם עבודה מיסיונרית בסין, בהודו ובאפריקה. הם ראו בהבאת הנצרות, החשיבה הרציונלית והתרבות הנאורה למקומות אלו שליחות חברתית. משפחות עילית פרוטסטנטיות ליברליות בעלות רקע מיסיונרי תפסו מקום נכבד בקהיליית מדיניות החוץ בארצות הברית.

טבלה 2: השוואה בין גישות הקדם-מילניאליזם, הא-מילניאליזם והבתר-מילניאליזם כלפי יהודים, העם היהודי ומדינת ישראל

א-מילניאליזם או בתר-מילניאליזם

לפי הא-מילניאליזם, ההתייחסות למילניום אינה צריכה להיות מילולית אלא סמלית. חסידי תפיסה זו, לצד חסידי הבתר-מילניאליזם, מאמינים בכך שמלכות האל נוכחת בעולם בשעה זו, שכן ישו המנצח שולט באנשיו במילה וברוח. עם זאת, ישו לא ישוב אלא לאחר שהאנושות תיצור עולם של צדק ושלו.

הברית החדשה אינה מנבאת את התחדשות ישראל כאומה. ההבטחות שניתנו לעם ישראל ימולאו עם שובו של ישו הנוצרי ובאמצעות המחילה שיש ביכולתו להעניק לאדם על חטאיו.

קדם-מילניאליזם

דוקטרינה המנבאת שאחרי שובו של ישו הוא ישלוט בעולם במשך אלף שנה עד יום הדין האחרון והבריאה המחודשת של השמיים והארץ של הדורות הבאים.

על פי החשיבה הקדם-מילניאליט, היהודים הם עדיין עמו הנבחר של האל, "גוי קדוש". את ההבטחה המקראית של התחדשות העם היהודי יש לפרש פשוטה כמשמעה.

מכיוון שערכי הנצרות והערכים הנאורים של הפרוטסטנטים הליברלים הורו להם את הדרך לאוניברסליות, הם הפגינו לעיתים קרובות קוצר רוח כלפי הבדלנות והלאומיות של היהודים. גם הרקע המיסיונרי שלהם גרם להם תכופות לאמץ את נקודת הראות של אוכלוסיות הילידים במקומות השונים. בשל כך היו ברובם אנטי-ציונים. בני האליטות של הפרוטסטנטיות הליברלית לא היו אנטישמים בגלוי, ומדי פעם אף הפגינו אהדה כלפי היהודים כמיעוט נרדף, אבל גם נקטו שיטות סמויות של אפליה חברתית נגדם.

מנקודת מבט תיאולוגית, רוב הפרוטסטנטים הליברלים החזיקו בהשקפה א-מילניאלית או בתר-מילניאלית, ודגלו בתיאולוגיה שלפיה הכנסייה מחליפה את עם ישראל "שבבשר". הם האמינו בכך שישו כבר הגיע ושהוא שולט בעולם באמצעות המילה והרוח. הם האמינו שההבטחות שניתנו לעם ישראל בברית הישנה קיומו במלואן בכך שישו הנוצרי קם לתחייה לאחר צליבתו ובמחילה שהוא יכול להעניק לאדם על החטאים שחטא. לפי אמונה זו, ליהודים בשר ודם אין משמעות ייחודית או תפקיד תיאולוגי מסוים. עם זאת, חשוב לציין שמאז מלחמת העולם השנייה והשואה שינו הכנסייה הקתולית וכמה קבוצות פרוטסטנטיות בולטות את עמדותיהן בנוגע לתפיסה שלפיה הכנסייה תפסה את מקומו של עם ישראל (תורת החילופין – Supersessionism).

הכרה בישראל

הקטגוריות המצוינות לעיל מסייעות להבהיר את הדרמה סביב הכרת הנשיא טרומן במדינת ישראל ב-1948. הארי טרומן, כבן המעמד הנמוך במדינת מיזורי, בא מרקע ג'קסוניה ונטה להיות פרו-ציוני; הדיפלומטים במחלקת המדינה, לעומת זאת, היו חלק מהממסד של מדיניות החוץ הפרוטסטנטית-ליברלית, ונטייתם הייתה אנטי-ציונית; ה-C.I.A. הקים ומימן בחשאי ארגון שנועד לסכל את מדיניותו הפרו-ישראלית של טרומן.

לטרומן היו כמובן שיקולים נוספים מלבד הרקע הג'קסוניאני שלו בבקשו להכיר בישראל. חלק מהאגף השמאלי של המפלגה הדמוקרטית, בהובלת אלינור רוזוולט, תמכו בפתרון האו"ם לבעיה הפלסטינית ב-1947. רוזוולט ראתה בהחלטה 181 (מס' 2) של עצרת האומות המאוחדות, הלוא היא תוכנית החלוקה, את הצעד הראשון לייסוד סדר בין-לאומי על בסיס חוקי, אשר בו ייפתרו בעיות ומחלוקות באמצעות הסכמות בארגונים בין-לאומיים, ולא בכוח הזרוע. לכן תמכה בתוקף בהכרה במדינת ישראל, שעל ייסודה הכריזה החלטת האו"ם מיום 29 בנובמבר 1947 (כ"ט בנובמבר). בהכרתו בישראל ביקש טרומן לפייס את האגף השמאלי במפלגה הדמוקרטית ולזכות בתמיכתו בקווי המדיניות הנוקשים שלו כלפי ברית המועצות.

התקופה הטובה: 1945–1980

למרות התנגדותם המסורתית של הפרוטסטנטים הליברלים לציונות, לאחר מלחמת העולם השנייה והשואה פיתחו גורמים ליברליים ושמאליים רבים אהדה ליהודים כעם נרדף הנמצא בסכנת השמדה. העובדה שברית המועצות גיבתה את המדינה היהודית וסיפקה לה נשק רב וחיוני סייעה להפוך את התמיכה בישראל לתכלית מכובדת של השמאל. הציונות אפשרה לליברלים לצדד ביהודים, ויחד עם זה למנוע מכמות גדולה מדי מהם להגיע לארצות הברית. יתרה מזאת, הליברלים, כולל אלינור רוזוולט, ביקשו סדר בין-לאומי בעל בסיס חוקי שישען על ארגונים בין-לאומיים. מנהיגים נוצרים בולטים – בהם התיאולוג ריינהולד ניבור – היו בעד מדיניות החוץ של הגברת רוזוולט ותמכו בהתלהבות בציונות. נדמה שהמקרה של ישראל הדגים את שניתן להשיג בעזרת סדר בין-לאומי כזה. באמצע המאה העשרים אימצו את הציונות כמה וכמה פרוטסטנטים ליברלים בולטים נוספים מלבד ניבור, בהם ג'ון היינס הולמס, פרנקלין ליטל, וכעבור זמן מה גם מרטין לותר קינג הבן. מגמה זו יוצגה בארגונים דוגמת "הוועדה האמריקנית הנוצרית לפלשתינה".

בתקופה שאחרי השואה נהנתה אפוא ישראל הן מתמיכת הג'קסוניאנים המודרניים הן מזו של הליברלים, ובייחוד ליברלים מהמפלגה הדמוקרטית. בתקופה זו הגדיר ג'ון פ' קנדי, נשיא דמוקרט, את היחסים בין ארצות הברית לישראל כ"יחסים מיוחדים". ישראל זכתה בתמיכה ובגיבוי מארצות הברית במלחמות ששת הימים ויום הכיפורים. הנשיא אייזנהאואר, לעומת זאת – בעקבות ממסד מדיניות החוץ המסורתית ובהשפעת ג'ון פוסטר דאלס – הפגין קרירות כלפי ישראל, ואילו הנרי קיסינג'ר עיכב במלחמת יום הכיפורים משלוחי נשק ותחמושת עד לרגע האחרון. למרות זאת, במהלך תקופה זו הפכה תמיכת שתי המפלגות בישראל להנחת יסוד במדיניות ארצות הברית.

האוונגליסטים היום

קו פרשת המים בין האונגליזם של המאה התשע עשרה לבין זה של ימינו הוא משפט סקופס, הידוע בכינויו "משפט הקופים". ב-1925 תבעה מדינת טנסי את ג'ון סקופס, מורה לבילוגיה בתיכון, על שלימד את תורת האבולוציה בניגוד לחוק במדינה. קלרנס דארו (Darrow), עורך דין מפורסם שהיה מזוהה עם חילוניות ועם רציונליזם, הגן על סקופס במשפט. את מדינת טנסי ייצג ויליאם ג'נינגס בריאן, האונגליסט הג'קסוניאני שרץ שלוש פעמים לנשיאות. דרו הביס את בריאן, בעיקר על ידי כך שקרא לו לדוכן העדים כדי להעיד על פרשנותו המילולית לתנ"ך. בריאן מת כמה שבועות לאחר המשפט. אף שמדינת טנסי זכתה במשפט וסקופס הורשע, מנקודת מבט

ציבורית ותרבותית, הניצחון האמיתי היה של הצד החילוני והרציונליסטי, והחקלאים האוונגליסטים בעלי האחוזות המשפחתיות הקטנות מן הדרום ומן המערב הצטיירו בעיני רבים כבורים השוגים באמונות לא רציונליות.

לאחר פגיעה ציבורית זו נסוגו חברים בקהילה האוונגליסטית למאורותיהם במדינות המערב והדרום והדמימו את עניינם בנושאים מדיניים ואת השתתפותם בדיונים ובמחלוקות סביבם. מבחינה פוליטית, פוליטיקאים רבים מן המערב ומן הדרום שבאו מרקע ג'קסוניאני (כולל דמויות בולטות כגון חבר הקונגרס סם רייבורן מטקסס) הצטרפו לקואליציה של פרנקלין ד' רוזוולט. הם תמכו ברבות מתוכניות ה"ניו דיל" (New Deal) שלו, כגון סיוע פדרלי לחקלאים ופריסת רשת חשמל באזורים כפריים (לדוגמה, הפעילות של החברה הממשלתית "רשות עמק טנסי").

הכומר בילי גרהאם הוא שהחזיר את הנוכחות האוונגליסטית לחיים הציבוריים בארצות הברית בשנות החמישים והשישים של המאה העשרים. גרהאם ניתק את הדת ואת הדרשנות האוונגליסטית מחבל הטבור של ה"כפריים הדרומיים" והוכיח בכך שהוא עשוי להתאים גם למהנדסים ולבעלי מקצועות חופשיים עירוניים מודרניים. עם זאת, הסיפור הפוליטי הגדול של העשורים האחרונים של המאה העשרים הוא שהאוכלוסייה הדרומית הלבנה "עברה צד". מתומכים מסורים של המפלגה הדמוקרטית ("הדרום המוצק") היא עברה להזדהות מוחלטת עם הרפובליקנים. מהפך זה החל ב-1968 עם ה"אסטרטגיה הדרומית" במסע הבחירות של ריצ'רד ניקסון לנשיאות, והתחזק מאוד בימי כהונתו של רונלד רייגן ואחר כך בזו של דונלד טראמפ. אף שהעובדה שנשיאותו של ג'ימי קרטר הדמוקרטי סימנה את חזרת האוונגליסטים לזירה הפוליטית, הם הצביעו ברובם למפלגה הרפובליקנית. תמיכת ארגון "הרוב המוסרי" של הכומר ג'רי פלוול (Jerry Falwell) ברפובליקנים היא דוגמה מובהקת לכך.

שינוי זה מעיד על תמורות עמוקות בחיים האמריקניים. הוא מייצג תגובת נגד לבנה לתנועה לזכויות האזרח ולמאמצים הנחושים להבטחת שוויון לשחורים בארצות הברית. עם זאת, הוא מעיד גם על אופן התפתחות המעמדות הכלכליים והחברתיים בארצות הברית בחמישים השנים האחרונות. הכנסותיהם של אנשי המעמד הנמוך ומעמד הביניים קפאו, ואילו בני המעמד הבינוני-גבוה והגבוה, המיוצגים בשני העשירונים העליונים ובמאונים העליונים, התעשרו מאוד. הסובלים העיקריים מכך הם העובדים הלא-מיומנים או המיומנים למחצה. רבים מהם, במיוחד גברים, אינם מצליחים לפרנס את משפחותיהם אחרי שהוחלפו בידי מכונות, רובוטים וכוח עבודה זול בארצות אחרות. חיי המשפחה של האמריקנים הלבנים ממעמד הפועלים, ועימם הכנסייה ומוסדות קהילתיים אחרים, קרסו כמעט תחת העומס הכבד. בעשורים

האחרונים של המאה העשרים ובעשור הראשון של המאה העשרים ואחת סבל מעמד זה באופן חסר פרופורציה מתופעות של התמכרות לסמים ולאכזריות ומריבוי מקרי ה"מוות מתוך ייאוש" הנלווים לכך.

שני הגורמים הללו נפגשים ב"סיפור העומק" שמתארת ארלי הוכשילד במחקרה על חברי תנועת "מסיבת התה" בלואיזיאנה. טענת חברי התנועה, שהוקמה ב-2010 ואשר לה מאפיינים ג'קסוניאניים מובהקים, היא שהם מחכים עד בוש שיגיע תורם להגשים את החלום האמריקני. הם עובדים קשה, אינם מתלוננים, תורמים למשפחה ולקהילה, אבל אינם מתקדמים. בינתיים הם רואים כיצד מיעוטים לא ראויים, שחורים ולטינים, עוקפים אותם בתור ומתקרבים אל החלום. סיפור עומק זה מציג גרסה עכשווית של האידיאולוגיה הג'קסוניאנית. הארץ שנבחרה בידי האל למלא תפקיד מיוחד בהיסטוריה הייתה נוצרית ולבנה, ובראשה עמדו גברים הטרוסקסואלים (כאמור, אנדרו ג'קסון היה בעל עבדים, והמלחמות שהוביל נועדו להכניע את האמריקנים הילידים, "האינדיאנים"). על פי נרטיב זה, האיום מצד מוסדות גדולים על הג'קסוניאנים הלבנים ממעמד הביניים שוב אינו מתגלם בבנקים ובתאגידי מסילות רכבת כפי שאירע במאה התשע עשרה. היום מאיימת עליהם הממשלה הפדרלית הגדולה והמנותקת, השואפת ליטול את כספי המיסים שלהם ולתת אותם למיעוטים שאינם ראויים לכך.

תחייה זו של הג'קסוניאניזם בימינו מתקשרת ל"לאומיות הנוצרית" (Christian Nationalism). אומנם כבר היו בעבר אלו שביקשו למזג את הנצרות עם האמריקניות, אבל הלאומיות הנוצרית בצורתה הנוכחית היא אידיאולוגיה בת זמננו, הרואה באמריקנים אומה נוצרית שחוקיה צריכים להתבסס על ערכים נוצריים, ומאמינה שהיות נוצרי הוא חלק חיוני מהיות אמריקני אמיתי – אם כי באופן פרדוקסלי, רבים מהם נותנים יותר מקום לשיתוף פעולה עם היהודים האורתודוקסים מזה שנתנו קודמיהם ומזה שנותנים הקיצונים של "העליונות הלבנה" היום (ראו להלן). יתרה מזאת, האל הועיד לאמריקה הנוצרית מקום מיוחד בהיסטוריה העולמית. לפי מחקר עדכני ביותר, האוונגליסטים הלבנים הם הקבוצה המזוהה יותר מכול עם הלאומיות הנוצרית. כמעט שני שלישי מבני קבוצה זו דבקים בלאומיות הנוצרית או חשים כלפיה אהדה.

תחיית הציונות הנוצרית

לצד התחדשותם של הג'קסוניאניזם והאוונגליזם ככוחות ציבוריים ופוליטיים באה תחייתה של הציונות הנוצרית. עם חזרת רעיון העם האמריקני כמקודש וכבעל כריזמה למרכז התמונה בחיים הפוליטיים והחברתיים החל להתגבש שוב הרעיון של

ישראל כמטפורה וכאנלוגיה. כבר ב-1948 היו אוונגליסטים שטענו שהקמת מדינת ישראל הוכיחה את נכונות הנבואות המקראיות, אולם רק במלחמת ששת הימים ראו האוונגליסטים את יד האלוהים. אחרי המלחמה ועד סוף שנות השבעים גיבשו הכומר ג'רי פלוול, פט רוברטסון ואחרים את ה"רוב המוסרי" ככוח דתי, חברתי ופוליטי. שלוש שנים אחרי מלחמת 1967 פרסם המנהיג האוונגליסטי האל לינדזי את ספרו רב המכר "כדור הארץ המנוח", שייחס את הנבואות התנ"כיות לתקופה הנוכחית בתוך מסגרת קדם-מילניאליסטית (קדם מלכות האלף) רחבה.

"תורת העידנים קדם מלכות האלף" מציינת מצד אחד את הפסימיות התרבותית של הקהילה הנוצרית השמרנית נוכח תרבות זכויות האזרח, הפמיניזם, זכויות הלהט"ב והמתירנות המינית (השימוש בגלולה למניעת היריון נעשה נפוץ באמצע שנות השישים של המאה העשרים). קודם שתתחיל מלכות אלף השנה של ישו יעניש האל את החוטאים בעולם ויביא עליהם צרות ומצוקות קשות. מצד אחר מצביעה תורה זו על תוכנית הגאולה. ישראל, המייצגת את אמריקה, תביס את אויבי האל בעזרת התערבותו הניסית.

הציונים הנוצרים, תחילה בארגון ה"רוב המוסרי" ואחר כך בארגונים כגון "נוצרים מאוחדים למען ישראל" (CUFI) של ג'ון הייגי, מונים למעלה מעשרה מיליון חברים. הם נוטים לתמוך באג'נדה של המפלגות הדתיות והימניות בישראל – החזקת השטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים (בבחינת "ארץ ישראל השלמה", המשקפת את גבולות ה"ארץ המובטחת" המקראית יותר מאשר גבולות 1967) והכרה בירושלים כבירת ישראל. אוונגליסטים ציונים רבים תורמים מכספם להעלאת יהודים ארצה ולמפעל ההתנחלויות ביהודה ושומרון, מטרות שהם מאמינים שלהן חשיבות אסכטולוגית. מנהיגים וארגונים ציונים-נוצרים מביאים לישראל משלחות רבות לספורים חינוכיים ברחבי הארץ, המורכבות מההנהגה האוונגליסטית ומה"חיילים הפשוטים" גם יחד.

ממשלת ישראל מצידה, בייחוד תחת שלטונם של מנחם בגין ובנימין נתניהו, הייתה ועודנה קשובה למדי, קיבלה משלחות, העניקה למנהיגים האוונגליסטים במה לומר את דברם, קראה על שמם יערות של הקרן הקיימת ואפילו העניקה להם מתנות מנקרות עיניים כגון מטוס ליר-ג'ט. ממשלות ישראל בזו אחר זו הודו לאוונגליסטים שוב ושוב מקרב לב על התמיכה שהם מעניקים לישראל ולמדיניותה הימנית.

תפקידה הייחודי של ישראל מובלט בתרבות האוונגליסטית הפופולרית. נוסף על הספר "כדור הארץ המנוח", גם הסדרה "נותרים מאחור" מאת טים לה-האי וג'רי ב' ג'נקינס – שלושה עשר ספרים שעובדו לקולנוע, לטלוויזיה ולמשחקי מחשב – סובבת סביב תפקידם האסכטולוגי של ישראל ושל הישראלים.

גם במוצרי התרבות הפופולריים הללו משמשת ישראל הן כמופת הן כמטפורה לאמריקה. אחת הדאגות המגולמות בהם היא הידרדרות יכולותיה הצבאיות של ארצות הברית. סוגיה זו עלתה לקדמת הבמה בעקבות כישלון שאיפותיה של ארצות הברית במלחמת וייטנאם והחילוץ הכושל של בני הערובה האמריקנים באיראן (1980). ישראל, על ניצחונותיה בשדה הקרב, היא התשובה. מצד אחד היא דוגמה למדינה שארצות הברית צריכה להיות, ומצד שני היא מייצגת את שובה של אמריקה הכול-יכולה. כך אפוא, בסיפור העתידי של "נשאים מאחור", שליש מן היהודים בישראל מקבלים את ישו ומתגייסים להקמת יחידת עלית צבאית (המבוססת כנראה על הסיירות המובחרות של צה"ל) המביסה את האנטי-כריסט.

ישראל גם משמשת דוגמה ומופת בסוגיית ההגנה על הגבולות. מתנגדי הגירה אוונגליסטים ימנים התומכים בהקמת חומה בדרום מערב ארצות הברית מצביעים על ישראל כמי שהצליחה, ללא רגשות אשם, להקים "חומות" יעילות (גדר הפרדה שהוקמה בשטחי יהודה ושומרון בשנים 2003–2006 וה"גדר החכמה" בדרום, שנועדה למנוע חדירת מסתננים ומחבלים מעזה; כמובן, כל מערך ההגנה הזה קרס ב-7 באוקטובר 2023 עם מתקפת הטרור והטבח הנורא שביצע ארגון החמאס). אותם אוונגליסטים המאמצים צורה זו של לאומיות נוצרית רואים בישראל מדינת מופת בעלת זהות דתית ואתנית-גזעית ברורה, המגינה על גבולותיה ומקדמת את מדיניותה לשימור זהות זו. ההתאמה לאידיאלים של הימין האונגליסטי, יחד עם ההשראה שהיא מעניקה, פועלות להגברת התמיכה בישראל בקרב פלחים אלה בקהילה האונגליסטית. אם במאה השמונה עשרה הפכה אמריקה לישראל, כפי שהראינו, במאה העשרים ואחת הופכת ישראל לאמריקה (כפי שאיימי קפלן מנסחת זאת), או לפחות לאמריקה כפי שהיא צריכה להיות.

אוונגליסטים ויהודים: יחסים דיאלקטיים

כיצד מתייחסים הציונים-הנוצרים האונגליסטים ליהודים אמיתיים, בשר ודם, במיוחד בתפוצות? התשובה מורכבת. מעניין לציין שבספרו המאויר של הסופר המשפיע האל לינדזי, "מסע נבואי בארץ הקודש", התמונות היחידות של ישראל המודרנית צבאיות באופיין: מטוסי קרב מעל מצדה, טנק ברמת הגולן וכיוצא באלו. שום תמונה של קיבוצניקים או של עירוניים עכשוויים אינה מופיעה בספר. "תורת העידנים" מייחסת ליהודים תפקיד מיוחד באחרית הימים. היא חולקת בכך על "תורת החילופין הנוצרית" – זו המאמינה שאת ישראל המקראית ואת הבטחות האל החליפו ישו והכנסייה הנוצרית. עמדה זו, כפי שהראינו בתיאור הא-מילניאליזם והבתר-מילניאליזם, גורסת שליהודים כבר אין שום תפקיד תיאולוגי מיוחד ושהם עם ככל העמים.

הקדם-מילניאליסטים חולקים על כך. לשיטתם, לברית שכרת האל עם אברהם עדיין יש משמעות, וליהודים תפקיד מיוחד בביאה השנייה של ישו. ובכל זאת, הקדם-מילניאליזם נותר אנטי-יהודי. ישו והנצרות הם האמת, ועל היהודים לקבל זאת. אלה שאינם מקבלים זאת – הווה אומר, שני שלישי מהם – ייכחדו. באמונות אלה מחזיקים אפילו ציונים נוצרים כגון ג'ון הייגי שנזכר לעיל.

אף על פי כן ישנם ציונים אוונגליסטים הנוקטים גישה ידידותית יותר כלפי היהודים והיהדות. ציונים נוצרים אלה פיתחו תיאוריה מפורטת בשם "הברית הכפולה". בדומה לחשיבה הקתולית שאחרי "ותיקן 2" גורסת תיאוריה זו שהברית עם אברהם עודנה בתוקפה ושאלוהים עתיד למלא את הבטחותיו לעם ישראל מילה במילה. אלוהים גם כרת ברית נפרדת עם הכנסייה הנוצרית, המאפשרת את גאולת הלא-יהודים המאמינים בישו. קבוצות אלה, כגון "על כנפי נשרים" בהנהגת הבישוף רוברט סטרנס, אינן מנסות להמיר את דתם של היהודים ואינן מתנות את תמיכתן בישראל בכך שחלק מהיהודים יתנצרו בסופו של דבר. קבוצות אלה (שאינן נמנות עם הרוב) יכולות להיחשב גם פרו-יהודיות וגם פרו-ישראליות. במידה זו או אחרת, רוב קבוצות הנוצרים הציונים מאמינות באמונה שלמה באמור בפסוק "וְאֶבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אָר, וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל מְשֻׁפַּחַת הָאֲדָמָה" (בראשית יב, ג). בין אם הם מצפים מן היהודים להתנצר בין לאו, פסוק זה מצוטט לעיתים קרובות כדי להדגיש את החשיבות התיאולוגית של התמיכה בישראל.

לציונים-נוצרים יחס מורכב ליהודים עכשוויים. במידה מסוימת הם מתייחסים אליהם כ"עברים" או כ"בני ישראל" מהתנ"ך. העניין בהם הוא במידה רבה קונספטואלי-תיאולוגי ונסמך על הטקסט המקראי. אין להם עניין רב בישראלים עצמם, להוציא כמה אנשי צבא בכירים או פוליטיקאים המטפחים את התמיכה האוונגליסטית. נהפוך הוא: רובם רואים את רוב הישראלים באור שלילי עקב היות התרבות הישראלית חילונית ובגלל תמיכת אישים רמי דרג רבים בעבר באידיאולוגיות מאוסות כגון ההומניזם החילוני.

אף שהציונים-נוצרים האוונגליסטים מכחישים מכול וכול שהם אנטישמים ונמנעים מהתבטאויות אנטישמיות מפורשות, הם עלולים להיכשל בלשונם בשימוש בדימויים אנטישמיים מסורתיים. אפשר לשמוע זאת באופן שבו הם מתארים כמה מאויביהם האידיאולוגיים, במיוחד היהודים שבהם.

הרטוריקה שלהם מהדהדת לעיתים קרובות מדי בשיח האנטישמי. הם משתמשים באותם ביטויים ומטפורות שנקטו האנטישמים במאות התשע עשרה והעשרים בדברם על יהודים ידועים שהיו מטרות לתקיפותיהם. מקרה בולט הוא זה של ג'ורג' סורוס,

שהפך מאז 2010 מוקד לתיאוריות קונספירציה אנטי-גלובליסטיות ואנטי-ליברליות. בין השאר האשימו ציונים-נוצרים את סורוס בכך שהוא עומד מאחורי ההגירה המוסלמית המסיבית לאירופה, מממן את תנועת המחאה "חיי שחורים נחשבים" (BLM) ומגייס כספים לטובת חלק גדול מהכאוס הגזעי והאזרחי המתחולל בערים שונות בארצות הברית – שלפי אותן תיאוריות קונספירציה הוא למעשה מאורגן. נוסף על כך הואשם סורוס בכך ש"השקיע מיליארדים" בהחרבת אמריקה והנצרות ובמימון ה"אביב הערבי". שמו נקשר לאיומים הן של המהפכה הפרולטרית הן של הקפיטליזם הטרנס-לאומי, שאינו חייב דין וחשבון לאיש.

בפרסומים האנטישמיים שבהם מופץ שלל ההאשמות הקונספירטיביות האלה מלווהק סורוס כיורשם של מאיר אמשל רוטשילד ושל משפחת רוטשילד כולה. כאז כן עתה, יהודים עשירים הם מטרה לתיאוריות קונספירציה פופולריות העוסקות בשליטתם בכספים. כמה נוצרים-ציונים ימנים אפילו תוקפים את סורוס תוך שימוש באותם דימויים ומטפורות שבהם אופיינה משפחת רוטשילד בשעתו, המתארים כולם את השליטה היהודית בכלכלה ובפוליטיקה. לדוגמה, כשהם מדברים על "זרועות התמנון" הארוכות של סורוס, הנשלחות לכל פינה של החיים הכלכליים והאזרחיים, הם מקימים לתחייה את הדימוי האנטישמי של התמנון היהודי השולט בכל היבטי החיים ובה בעת חונק אותם.

למען ההגינות יצוין שלא כבעבר, הנוצרים הציונים המדברים על סורוס במונחי הקונספירציה הקשים ביותר נמנעים מלהתייחס ליהדותו. אחד הכותבים, המתאר את סורוס כמעט כהתגלמות הרוע המוחלט, ציין לא מזמן שהוא נולד בבודפשט "להורים יהודים". למעשה, רוב האוונגליסטים והציונים הנוצרים מתנערים מאנטישמיות – אפילו אלה המצהירים בבירור שהנצרות היא האמת הדתית ושהיהודים חייבים לקבלה. לאור מצב זה כתב ס' ג'ונתן אודונל שמבחינת הציונים הנוצרים, האנטישמיות היא "תחת מחיקה" (sous rature). זהו מושג שקידמו הפילוסופים מרטין היידגר וז'ק דרידה. הכוונה היא למחיקת מילה בטקסט תוך מתן לגיטימציה להשאריתה במקומה. דרידה הרבה במיוחד להשתמש במונח זה, המציין שמילה מסוימת "אינה הולמת אך הכרחית". הנוצרים הציונים מוחקים את המילה "אנטישמיות" או "יהודי", אבל בכך שהם ממשיכים להשתמש בביטויים, במטפורות ובדימויים האנטישמיים הם מאפשרים לאנטישמיות להישאר על כנה.

קהילת יהודי התפוצות (ארצות הברית) והציונים-נוצרים האוונגליסטים

בקהילה היהודית בארצות הברית, ובייחוד בקרב הרוב הליברלי שלה, ישנן הסתייגויות רציניות משיתוף פעולה עם הנוצרים-ציונים האוונגליסטים. יהודים אמריקנים רבים חושדים בהם ובכוונותיהם. מצב זה נמשך אף שניאו-שמרנים כגון אירווינג קריסטול דחקו בקהילה היהודית המאורגנת ליצור בריתות עם האוונגליסטים באומרים ש"ישראל זקוקה לכמה שיותר חברים".

הסתייגויות אלו נובעות ככל הנראה משני מקורות: האחד הוא הפחד שהחזון הג'קסוניאני והאוונגליסטי של אמריקה האמיתית כ"נוצרית ולבנה" יפגע בסופו של דבר ביהודי ארצות הברית. הקהילה היהודית מודאגת מכך שאם האוונגליסטים יצליחו ליישם את חזון הלאומיות הנוצרית שלהם עתידים היהודים למצוא עצמם פסולים מלהשתתף באופן מלא בחיים האמריקניים. ארגונים יהודיים ליברליים כגון הליגה נגד השמצה (ADL) והאיחוד ליהדות רפורמית (URJ) מאמינים בכך שהצלחת היהודים בארצות הברית תלויה בהפרדת הדת מהמדינה ובשמירה על ניטרליות דתית במרחב הציבורי. הלאומיות הנוצרית של האוונגליסטים שואפת להשליט את הנצרות במרחב הציבורי בארצות הברית, וזוהו לאומית נתפסת כאיום ישיר על האינטרסים היהודיים.

המקור השני הוא אופי השיח האוונגליסטי, שהוא אנטישמי "תחת מחיקה" (ראו לעיל). כלומר, אף כי המנהיגים האוונגליסטים מתנערים מאנטישמיות, יש בהם קבוצה המתעקשת לעשות שימוש בדפוסי שיח אנטישמיים. הם מרבים לנסח תיאוריות ולדבר על יהודים מסוימים תוך שימוש במטפורות, בדימויים ובביטויים המתקשרים לאנטישמיות (דונלד טראמפ, אף אם אינו אוונגליסט בעצמו, נתפס כנותן ביטוי לערכיהם ולחששותיהם, וגם הוא דוגמה לאדם המדבר באופן כזה על יהודים. אף כי רבים משותפיו העסקיים הם יהודים, וכך גם חתנו ובתו, הוא נוטה לתאר את היהודים באופן סטריאוטיפי כעסוקים יתר על המידה בענייני כספים וכבעלי נאמנות כפולה). אפשר להבין ששיח כזה, גם אם אינו אנטישמי בגלוי, מעצים את האנטישמים ומעורר חרדה בקרב הקהילה היהודית.

מן הראוי לציין שבניגוד לקבוצות יהודיות ליברליות, הנרתעות לא פעם משיתוף פעולה הדוק עם חוגים של נוצרים מאמינים, ארגונים יהודיים אורתודוקסיים וחרדיים נרתעים מכך פחות. מעניין גם שאותם ארגונים אורתודוקסיים חוששים כנראה מאמריקה הנוצרית פחות מאשר מאמריקה החילונית וההומניסטית. אפשר אולי לייחס זאת להשקפה השמרנית המאפיינת את שני הצדדים וליעדיהם החברתיים

המשותפים. מבחינה מעשית, כשמדובר למשל במימון תוכניות חינוכיות ופעילויות פרו-ישראליות אין הארגונים האורתודוקסיים בוחלים ביצירת שיתופי פעולה עם מוסדות נוצריים המותאמים להם באופן ספציפי. שותפויות אלה מכוונות ליצירת קשר עם פוליטיקאים ועם מקבלי החלטות, באופן מאורגן ויעיל.

הפרוטסטנטים הליברלים וישראל

במקביל לכך, הקהילה היהודית-אמריקנית הליברלית אינה מצליחה ליצור בריתות עם הפרוטסטנטים הליברלים. אומנם שתי הקבוצות רואות עין בעין בכל הנוגע לסוגיות של מדיניות פנים בארצות הברית ושתייהן מתנגדות ללאומיות הנוצרית, אבל מנהיגי קהילה יהודים רבים חשים שהגישה הרווחת כלפי ישראל בכנסיות הפרוטסטנטיות הליברליות ביקורתית ומגנה מדי.

כך למשל, לא זו בלבד שהכנסייה הפרסביטריאנית בארצות הברית קוראת לסיום הכיבוש ביהודה ובשומרון אלא שבועידתה הכללית היא הכריזה שישראל היא מדינת אפרטהייד. נוסף על העובדה שזו תגובה "פרוגרסיבית" על חמישים ושבע שנות כיבוש ישראלי בשטחים, נראה שגישה ביקורתית זו עולה בקנה אחד עם ההתנגדות ארוכת השנים של הפרוטסטנטים הליברלים לפרטיקולריות היהודית ולציונות.

הציונות הנוצרית האוונגליסטית-פופוליסטית ורעיונות שמרניים על הגינות וצדק

הרעיון של ישראל כדימוי או כמטפורה לאמריקה משתלב עם רעיונות שמרניים בנושא הגינות וצדק. הפסיכולוג החברתי ג'ונתן היידט מבדיל בין הרגישות המוסרית הליברלית במערב לבין גישות מסורתיות ושמרניות למוסריות. לפי הגישה הליברלית, ההגינות נמדדת בהשוואה לאנשים אחרים או לקבוצות אחרות. אם ישנו חוסר שוויון בולט בין שתי קבוצות, ההנחה היא שקבוצה אחת השיגה את רווחתה ואת משאביה באמצעות ניצול הקבוצה האחרת וניכוס משאבים שאינם שייכים לה בדיון (כדי לתקן את המעוות יש אפוא לחלק את המשאבים מחדש). חוגים שמרניים ומוסרתיים (במיוחד פרוטסטנטיים) רואים את הדברים באופן שונה. הם מודדים מאמץ כנגד תגמול. אדם רשאי ליהנות ממשאביו כל זמן שהשיג אותם במאמץ, בעוז רוח ובעבודה קשה. הנאה ממשאבים בלי לעבוד בעבורם היא תמצית חוסר הצדק. לפיכך, בעיני אוכלוסייה זו, חלוקה מחדש כרוכה במידה רבה של אי-צדק. נוטלים את כספי המיסים של אוכלוסיות ראויות העובדות קשה למחייתן, ומספקים אותם לאוכלוסיות לא ראויות שאינן עושות את המאמץ הנדרש. תומכי תנועת "מסיבת התה" השמרנית שראיינה ארלי הוכשילד,

פרופסורית לסוציולוגיה (בדימוס) מאוניברסיטת ברקלי, השתמשו במטפורה של "עקיפה בתור" לתיאור תחושת העוול שנעשה להם בחלוקת כספיהם למיעוטים לא ראויים (ראו לעיל). אפשר לשער שהפופוליסטים והאוונגליסטים הג'קסוניאנים רואים בישראל אוכלוסייה ראויה, כזאת הדומה להם עצמם, שהרוויחה ביושר את זכותה לשטח משלה, לריבונות ולרווחה הכלכלית שהשיגה באמצעות עבודה קשה, עוז רוח ונחישות נגד כל הסיכויים.

אתגרים לתפיסת התמיכה האיתנה של האוונגליסטים בישראל

הקהילה האוונגליסטית תופסת מקום נכבד בקרב תומכי ישראל בארצות הברית, ותמיכתה היא ללא ספק נכס חשוב ומוערך בעיני פוליטיקאים ישראלים רבים, אבל היא אינה חפה מבעיות.

ראשית, היא נוטה ליפול בין שני הצדדים המקוטבים בפוליטיקה האמריקנית והופכת את התמיכה בישראל לסוגיה החוצצת כטריז בין שתי המפלגות. זיקה הדוקה מדי של התמיכה בישראל לאוונגליסטים הלבנים מציגה אותה כעמדה דוגמטית, כמו ההתנגדות להפלות או לפיקוח על נשק – עמדות המזוהות עם צד אחד (הימני) של הקשת הפוליטית בארצות הברית. במשך עשרות שנים טיפחה ישראל קשרים הן עם המפלגה הרפובליקנית הן עם הדמוקרטית, שכן היא לא יכלה להסתכן בניכור חצי מציבור הבוחרים האמריקני.

שנית, בחינה מדוקדקת של הדמוגרפיה האוונגליסטית מלמדת שיתכן שתמיכתה בישראל אינה מוצקה כנדמה, בייחוד עקב השתנות הגישות בקרב בני הדור הצעיר של האוונגליסטים ומשקלם הגובר של האוונגליסטים הלא-לבנים, ובפרט של השחורים. מגמה זו צפויה להישאר בעינה בעתיד, ולה השלכות חשובות על החברה האמריקנית בתחומי הפוליטיקה, התרבות והכלכלה. יתר על כן, היא עלולה להביא לשחיקה בעמדתה הפרו-ישראלית הקונבנציונלית של ארצות הברית. נתייחס תחילה לאתגר השני.

כפי שצוין לעיל, על פי דוח של המכון הציבורי לחקר הדת בארצות הברית (PRRI) משנת 2016, הקהילה האוונגליסטית בארצות הברית מגוונת יותר מבחינה אתנית מאשר כלל האוכלוסייה. האוכלוסייה הכללית מכילה 64% לבנים, 19% שחורים ו-10% לטינים, ואילו הקהילה האוונגליסטית מורכבת מ-50% לבנים, 22% שחורים ו-18% לטינים. אוכלוסיית האוונגליסטים הלבנים מזדקנת ומתמעטת באופן יחסי, בעוד מספר האוונגליסטים הלא-לבנים גדל במהירות. עקב כך נעשה הדור הצעיר של האוונגליסטים מגוון יותר ויותר מבחינה אתנית וגזעית.

רבים מקרב הקהילה הלא-לבנה ההולכת וגדלה אינם שותפים לאהדה ההיסטורית של האוונגליסטים הלבנים כלפי התנועה הציונית ורואים עצמם כקורבנות של אפליה חברתית. הם נוטים לראות את הישראלים כלבנים בעיקר (אפילו המזרחים שבהם),

ואת היהודים באופן כללי כלבנים בעלי פריבילגיות. תפיסה זו, יחד עם התפשטות הדימוי של ישראל כמפעל התיישבותי-קולוניאליסטי המדכא קבוצה של ילידים לא לבנים, הביאה לאהדה גוברת לסוגיה הפלסטינית.

שילוב שני גורמים אלו יחד מלמד שהתמיכה הלא-מעורערת בישראל בקרב האוונגליסטים אולי כבר אינה איתנה כבעבר. בעמודים הבאים נציג נתונים הנוגעים לשתי המגמות המקבילות הללו.

הפיחות במספר האוונגליסטים הלבנים

אף כי מאז 2006 מצטרפים יותר ויותר קתולים לא לבנים לקהילת הפרוטסטנטים האוונגליסטים בארצות הברית וברחבי העולם, יש פיחות ניכר במספר האוונגליסטים הלבנים בארצות הברית; שיעורם צנח מ-23% ב-2006 ל-14% ב-2020. כאמור לעיל, אפשר לייחס פיחות זה לשני גורמים עיקריים: השינוי הדמוגרפי בארצות הברית, הכולל עלייה במספר הלא-לבנים, והירידה בהשתייכות הדתית בקרב צאצאי האוונגליסטים הלבנים.

הירידה בהזדהות בני הדור הצעיר עם ההשתייכות הדתית של הוריהם

הירידה בהשתייכות תואמת את הירידה בהזדהות הדור הצעיר עם ההשתייכות הדתית של ההורים. מחקרים מראים שהפרוטסטנטים האוונגליסטים אינם זוכים לייצוג הולם בקרב הצעירים. רק 7% מבני 18 עד 29 מכלל אוכלוסיית ארצות הברית מזדהים כפרוטסטנטים אוונגליסטים לבנים בהשוואה ל-22% מבני 65 ומעלה. כתוצאה מכך, הפרוטסטנטים האוונגליסטים הלבנים הם הקבוצה הדתית המבוגרת ביותר בארצות הברית, שחציון הגיל בה עומד על 56, בהשוואה ל-47 באוכלוסייה הכללית. הבדלים דוריים אלה ליניאריים בעיקרם. ככל שגבר או אישה צעירים יותר כך קטן הסיכוי שהם יזדהו כפרוטסטנטים אוונגליסטים לבנים.

עלייה בשיעור הלטינים והשחורים בקרב הנוצרים האוונגליסטים

הקהילה האוונגליסטית בארצות הברית נעשית יותר ויותר מגוונת. בעשורים האחרונים פחת מספר המזדהים כנוצרים לבנים בכשליש. לפי סקר PRRI שכותרתו "הזהות הדתית המשתנה באמריקה", שנערך בשנת 2016, רק חצי מכלל הנוצרים האוונגליסטים מתחת גיל 30 הם לבנים. בדומה לכך מצא סקר של מכון המחקר פיו מ-2015, שכותרתו "הנוף הדתי", שב-2014 היו מיעוטים גזעיים ואתניים 24% מכלל הפרוטסטנטים האוונגליסטים – עלייה מ-19% ב-2007. ב-1996 הזדהו כ-65% מן

האמריקנים כנוצרים וכלבנים. אולם שיעור זה ירד ל-54% עד 2006, הגיע לשפל של 42% ב-2018, ואז שב ועלה מעט ל-44% ב-2019 וב-2020. אף כי הירידה בשיעור הנוצרים הלבנים הואטה, עדיין נראה שקבוצה זו מאבדת כ-11% בכל עשור.

לטינים: הלטינים הם המיעוט האתני הגדל במהירות הרבה ביותר בארצות הברית, והם 19% מכלל האוכלוסייה. הם באים מרקע מגוון, מגזעים ומאזרחויות שונים, וקרבים להיות קבוצת הרוב היחסי הלא-אירופית הראשונה בארצות הברית. ב-2020 מנתה האוכלוסייה הלטינית, הכוללת בני אדם מגזעים שונים, 62.1 מיליון נפש. משנת 2010 גדלה אוכלוסייה זו ב-23%, כשבאותן שנים גדלה האוכלוסייה הלא-לטינית ב-4.3%. רוב הלטינים באים מרקע נוצרי. חציים קתולים, ו-14% מהם אוונגליסטים. על פי מחקר עדכני של הוועד היהודי-אמריקני (AJC), הלטינים מציגים רמה נמוכה יותר של הזדהות עם ישראל. עם זאת, נדרש מחקר נוסף כדי לעמוד על יחסם של האונגליסטים הלטינים לישראל. מסקר של מוטי ענברי עולה שרמת התמיכה בישראל בקרב האונגליסטים הלטינים הצעירים דומה לזו שבקרב האונגליסטים הלבנים. ישנן ראיות מסוימות לכך שבעקבות המלחמה בעזה גברה הזדהותם של האונגליסטים הלטינים עם ישראל.

טבלה 3: רוב הנוצרים הלטינים אמביוולנטים בנוגע לישראל

לטינים אוונגליסטים, פרוטסטנטים מהזרם המרכזי וקתולים נוטים לומר – יותר מן האמריקני הממוצע – שלמדינת ישראל יש זכות קיום. הם דואגים לגורלם של הנוצרים הנמצאים בשטחים הפלסטיניים ומזדהים הן עם הפלסטינים הן עם הישראלים. אבל התנ"ך, אומרים רובם, אינו גורם בעל משמעות לאופן שבו הם תופסים את ישראל.

חציים (50%) אומרים שלמדינת ישראל המודרנית יש זכות להתקיים. רק 15% חולקים על כך, ושליש לערך (35%) אינם בטוחים בכך. כשליש (34%) סבורים שארצות הברית עושה די כדי לעזור לישראל. מספר קטן יותר אומרים שארצות הברית עושה יותר מדי (19%) או מעט מדי (18%) כדי לעזור לישראל; 29% אינם בטוחים.

הנוצרים הלטינים מעדיפים ככל הנראה לא לבחור צד במחלוקת בין הישראלים לפלסטינים. שני שלישי (66%) מזדהים עם הקשיים שחווים הן הישראלים הן הפלסטינים. כרבע (27%) מזדהים יותר עם הישראלים. 7% מזדהים יותר עם הפלסטינים.

40% סבורים שישראל המודרנית היא "מימוש הברית של האל עם העם היהודי", 21% חולקים על כך, ו-39% אינם בטוחים בכך.

כשהם נשאלים מה מעצב את השקפתם בנוגע לישראל מציינים יותר לטינים נוצרים את התקשורת (34%), ופחות, את התנ"ך (16%).

בקרוב הלטינים הנוצרים התומכים בזכותה של ישראל להתקיים, מעטים מנמקים זאת בציטוטים מהתנ"ך (7%) או מהברית החדשה (11%). 55% אומרים שלישראל זכות להתקיים משום שלכל אומה זכות להתקיים.

אוונגליסטים לטינים

החוקרים מצאו שאנשים המזדהים כאוונגליסטים לטינים הם התומכים הנלהבים ביותר של ישראל, ובפער גדול:

59% רואים את ישראל באור חיובי.

58% אומרים שלישראל זכות להתקיים. קיום.

- 83% דואגים לבטיחותם של הנוצרים החיים בשטחי הרשות הפלסטינית.
- 35% אומרים שארצות הברית אינה עושה די לעזור לישראל.
- 49% מזדהים עם הקשיים שחווים הישראלים.
- 54% אומרים שהתנ"ך מעצב את השקפתם בנוגע לישראל.
- 15% מצטטים את התנ"ך כנימוק העיקרי לתמיכתם במדינת ישראל.
- 28% תומכים בישראל בשל תפקידה בנבואה המקראית.

השוואה עם שאר האוונגליסטים בארצות הברית

התמיכה בקרב האוונגליסטים הלטינים שונה מעט מזו של כלל האוונגליסטים בארצות הברית. בקרב כלל האוונגליסטים האמריקנים ישנה נטייה נמוכה יותר לומר שהם תומכים בזכותה של ישראל להתקיים כמדינה (50%), אולם נטייה רבה יותר לקשר בין אמונתם הדתית לבין השקפתם בנוגע לישראל. כשבעה מתוך עשרה אוונגליסטים אמריקנים (69%) אמרו שמדינת ישראל המודרנית קמה כתוצאה מהנבואה המקראית, ו-73% אמרו שהאירועים בישראל הם חלק מהנבואות הכתובות ב"חזון יוחנן".

מקור: סקר בקרב מנהיגים לטינים בני דור ה-Y וה-Z בארצות הברית על השקפות בנושאי אנטישמיות, ישראל ויהדות ארצות הברית; הוועד היהודי-אמריקני (AJC), 2023
 Latino Millennial and Gen Z leaders in the United States, View on antisemitism, Israel and US Jewry, American Jewish Committee 2023, (AJC)

שחורים: על פי הערכות לשכת מפקד האוכלוסין של ארצות הברית משנת 2020, אוכלוסיית השחורים בארצות הברית מונה כ-46.9 מיליון נפש, שהם כ-14% מכלל האוכלוסייה. בדוח של PRRI מ-2022 נמצא שמעט יותר מ-71% מהאמריקנים השחורים מזדהים כנוצרים – ירידה קלה בהשוואה ל-79% שדווחו ב-2013. לשם השוואה, 70% מהאמריקנים הלבנים ו-77% מהלטינים מזדהים כנוצרים. מתוך אוכלוסיית האמריקנים השחורים, 15% מזדהים כאוונגליסטים. בהשוואה לאוונגליסטים הלבנים נוטים האוונגליסטים השחורים פחות לתמוך בישראל. הסיבה לכך עשויה להיות ששחורים רבים רואים את הסכסוך הישראלי-פלסטיני מבעד לעדשה של דיכוי שחורים בידי לבנים, ולכן מזדהים יותר עם מאבקם של הפלסטינים להגדרה עצמית ולשוויון זכויות. עקב כך הם מביעים רמות תמיכה נמוכות יותר בישראל מאשר קבוצות אתניות אחרות בארצות הברית.

הבדלי השקפות על ישראל והיהודים בקרב האוונגליסטים השחורים

עמדות האוונגליסטים השחורים כלפי ישראל מושפעות מכוחות מנוגדים. מצד אחד, כנוצרים אוונגליסטים הם מאמינים בנבואות הכתובות בתנ"ך בנוגע לעם ישראל ולחשיבותו באחרית הימים. רבים מהם אומרים שמדינת ישראל היא הגשמה של נבואה מקראית ושהתנ"ך מצווה עליהם לתמוך בישראל. רובם מאמינים שההבטחות שנתן אלוהים לאברהם רלוונטיות ליהודים בני זמננו. יתרה על כך, ישנו זרם של כנסיות שחורות המזוהות עם המסורת הפנטקוסטלית ועם "בשורת השגשוג" (Prosperity Gospel). אלה עומדות לצד ישראל ומאמינות שתמיכתם בה תזכה אותם בברכת האל ("וְאֶבְרַכְּהָ מִבְּרַכְיָךְ"; בראשית יב, ג). זרם זה קשור גם לג'ון הייגי ול"נוצרים מאוחדים למען ישראל".

מצד שני, אמריקנים שחורים רבים רואים עצמם כחברים במיעוט מדוכא ומזדהים עם הפלסטינים כמיעוט מדוכא דומה. לפיכך, יותר מ-40% מהם אומרים שישראל מונעת מהפלסטינים זכויות בסיסיות ומפלה אותם לרעה. כמו כן, צמרת האקטיביזם הפוליטי של השחורים (כגון תנועת BLM) מזדהה במידה מסוימת עם הפלסטינים כמטרה פרוגרסיבית משותפת. מתח זה נבנה על האיבה הנושנה של השחורים כלפי היהודים באמריקה, כשהראשונים טוענים שרבים מהמעסיקים ומבעלי הבתים של השחורים הם יהודים.

ובכל זאת, המצב אינו כה פשוט. חלק מהשחורים זוכרים לטובה את השתתפות היהודים במאבק על זכויות האזרח ורואים גם ביהודים, לפחות מבחינה היסטורית, מיעוט שהיה מדוכא, שכמו השחורים נאלץ להיאבק על זכויות אדם ואזרח ולמען מדינה משלהם. גם כאן אנו רואים "משולש מטפורי" בין בני ישראל שהיו עבדים במצרים, העבדים השחורים בדרום ארצות הברית והאמריקנים השחורים היום, וישראל והיהודים בני זמננו. הקשר בין עבדות בני ישראל במצרים לעבדות השחורים באמריקה הונצח במוזיקה השחורה הדתית המסורתית (במזמורים כגון "שלח את עמי!"). כך שלאוכלוסיית האוונגליסטים השחורים יש סיבות רבות לראות את ישראל, ברבדים העמוקים של זהות וזיכרון, באור חיובי.

השפעת תהליך החילון על הנוצרים השחורים

מגמת החילון הנרחבת בארצות הברית משפיעה במידה ניכרת על קהילת הנוצרים השחורים, ובמיוחד על הדור הצעיר, ושיעור המבקרים בכנסייה יורד בהתמדה. ב-2019, 45% מהאמריקנים השחורים השתתפו בתפילות דרך קבע, אולם מספר זה צנח ב-2021 ל-30%. בניגוד לכך, בקרב הלטינים והאסיאתים נרשמה ירידה של 6% בלבד, ובקרב הלבנים, 5% בלבד. למגמה זו תורמים כמה גורמים, בהם הגישות המשתנות כלפי הדת והשפעת מגפת הקורונה על האפשרות לנוכחות פיזית בתפילה.

טבלה 4: האמריקנים השחורים, הסכסוך הפלסטיני והאנטישמיות

דעות שונות בנושא הסכסוך הפלסטיני

שבעה מכל עשרה אמריקנים שחורים אומרים שהם מזדהים במידה שווה עם המצוקות של הישראלים ושל הפלסטינים.

15% אומרים שהם מזדהים יותר עם הפלסטינים. אותו מספר אנשים חשים חיבור חזק יותר לישראלים. מספרים אלה דומים לדעות שנצפו בקרב הנוצרים הלטינים כלפי ישראל.

חצי מהאמריקנים השחורים מסכימים על כך שמדינת ישראל נתונה דרך קבע למתקפות טרור של פלסטינים.

קרוב לחצי (46%) מסכימים על כך שהרשות הפלסטינית מסרבת להכיר בישראל כאומה.

יותר משני שחורים מתוך חמישה (43%) אומרים שישראל מסרבת להעניק לפלסטינים זכויות אדם בסיסיות.

כשני שחורים מכל חמישה (41%) סבורים שבמדינת ישראל חוקים מפלים נגד הפלסטינים. אותו אחוז (41%) אומרים שאינם בטוחים בכך.

כשליש (32%) סבורים שארצות הברית צריכה להחרים את ישראל עקב יחסה לפלסטינים. מעט יותר מכך (38%) אינם בטוחים.

רוב האמריקנים השחורים (70%) אומרים שלא היו מודעים לכך שתנועת "חיי שחורים נחשבים" (BLM) מאשימה את ישראל ברצח עם ובאפרטהייד נגד העם הפלסטיני.

אנטישמיות

יותר משני שחורים מתוך חמישה (43%) אומרים שהיהודים האמריקנים מילאו תפקיד מרכזי בתנועה לזכויות האזרח, ואילו כרבע (23%) אינם מסכימים עם זאת. אמריקנים שחורים רבים אומרים שהם חושבים באופן חיובי יותר על מדינת ישראל בשל נקודות החיבור בין מסעם ההיסטורי לזה של היהודים.

33% אומרים שיש להם חברים יהודים.

שלושה מתוך עשרה מסכימים עם האמירה האנטישמית כי "ליהודים שליטה רבה מדי בכספים באמריקה".

41% מסכימים עם השקפתו של לואיס פרחאן על ההשפעה ה"עצומה" של היהודים על הממשל בארצות הברית.

19% מסכימים עם ההיגד האנטישמי כי "אנשים יהודים חוסמים את התקדמות השחורים בארצות הברית".

28% מסכימים על כך שהם עדים ליותר ביטויי אנטישמיות בקרב השחורים מבעבר.

מקור: דוח על גישות השחורים בארצות הברית כלפי ישראל, The Philos Project and Lifeway Research Poll, 2019

למרות הפיחות במספר הביקורים בכנסייה נותרו הדת והספיריטואליזם רלוונטיים בקהילות שחורות רבות. השחורים הצעירים מאמצים אמונות דתיות מגוונות, וכבר אינם מחשיבים את הדת המאורגנת כדרך היחידה להגיע לרוחניות. הכנסיות השחורות ממשיכות להיות מרכזים חשובים למפגשים קהילתיים ולאקטיביזם חברתי, אולם הירידה בנוכחות בכנסיות פוגעת במידת השפעתן. מכיוון שפחות אנשים באים לתפילות מתמודדות כל הכנסיות השחורות עם קשיים כלכליים, והשפעתן הפוליטית נחלשת. נוסף על כך, הצטמצמות הקהילות עלולה להביא לירידה במספר האנשים שלהם מוטיבציה להצביע על בסיס אמונתם הדתית או להשתתף בעצרות פוליטיות מטעם הכנסייה. מנקודת המבט של תכנון מדיניות, מיעוט המבקרים בתפילות משליך על האפשרות להשפיע על ראשי הכנסיות השחורות לגייס תמיכה בישראל. הפוטנציאל להגביר את התמיכה מבחינה זו פוחת. יתרה על כך, קבוצות פרו-פלסטיניות נהיו אסרטיביות מבעבר בפנייתן לראשי הכנסיות השחורות. קבוצות אלה לקחו את מנהיגי הכנסיות לספורים בשטחים הפלסטיניים והותירו את חלקם בתחושה שביקוריהם הקודמים בישראל עם ידידים יהודים היו מוטים ולא הציגו תמונת מציאות נכונה של הסכסוך.

כמגמה כללית, בני אדם יותר חילונים נוטים לתמוך פחות בישראל וקשובים יותר למסרים הפרו-פלסטיניים. אולם עדיין אין זה ברור באיזו מידה בדיוק משפיע החילון על עמדות האמריקנים השחורים כלפי ישראל. נדרש מחקר נוסף לבדיקת מידת ההשפעה.

טבלה 5: האמריקנים השחורים וישראל

ישראל והציונות

52% תומכים בקיומה של מדינת ישראל. מבין אלה, 71% אומרים שהסיבה היא שלכל אומה זכות קיום, ו-30% מנמקים זאת בכך שישראל היא מולדתו ההיסטורית של העם היהודי. 24% נוספים אומרים שתמיכתם מושפעת מכך שישראל היא בת בריתה הקרובה ביותר של ארצות הברית באזור חסר יציבות. שחורים נוספים מדברים על ישראל כמקום מקלט הכרחי ליהודים אחרי השואה (15%) או כמקום הבטוח ביותר במזרח התיכון למיעוטים דתיים (11%).

43% אומרים שישראל מונעת מהפלסטינים זכויות אדם בסיסיות.

41% מסכימים על כך שבמדינת ישראל ישנם חוקים המפלים את העם הפלסטיני לרעה.

25% מסכימים על כך שישראל נתנה לפלסטינים שליטה על כמות גדולה מדי של שטחים בתחומי המדינה.

מדיניות חוץ לעומת מדיניות פנים

61% אומרים שהעובדה שמועמד כלשהו תומך בעמדות פרו-ישראליות אינה צפויה להשפיע על החלטתם אם להצביע בשבילו או לא.

התייחסויות לענייני דת

41% מסכימים על כך שהקמת מדינת ישראל המודרנית היא הגשמה של הברית שכרת האל עם בני ישראל.

יותר משלושה שחורים מתוך חמישה (62%) מאמינים בכך שהבטחת האל לתת את הארץ לאברהם ולצאצאיו היא לנצח נצחים.

מבין התומכים בקיומה של מדינת ישראל, 28% מנמקים זאת בכך שישו היה יהודי, 25% אומרים שהם תומכים במדינה משום שהיא חשובה להגשמת הנבואה התנ"כית, ו-24% אומרים שהתנ"ך מורה לנוצרים לתמוך בישראל.

שישה מעשרה דואגים לבטיחותם של הנוצרים בשטחים הנשלטים בידי הרשות הפלסטינית.

נקודות הקבלה בין השחורים ליהודים בארצות הברית

אמריקנים שחורים רבים רואים נקודות מפגש היסטוריות בינם לבין היהודים בתקופת התנועה לזכויות האזרח. מספר ניכר של שחורים מוצאים גם דמיון בין התגברותם כעם על מכשולים לבין בני ישראל בימי קדם.

כרבע אומרים שדעתם על ישראל מושפעת לחיוב מהמקבילה ההיסטורית בין עבדות היהודים במצרים העתיקה לעבדות השחורים באמריקה (27%) ומנקודות הדמיון בין שתי הקבוצות מבחינת ההתגברות על דיכוי: היהודים, בהשגת הארץ המובטחת, והשחורים, בהשגת זכויות אזרח (26%).

הבדלים פנימיים בתפיסת מדינת ישראל היום לפי מגדר, דת, גיל, השכלה והשתייכות דתית

תשובות לשאלה: "ככלל, כיצד את/ה רואה את מדינת ישראל היום?"

- גברים נטו יותר מנשים לבחור תשובה חיובית (48% לעומת 37%).
- תושבי המערב התיכון (32%) נטו יותר לבחור תשובה שלילית מאשר תושבי הדרום (24%).
- בני הגילים 18–34 (47%) נטו יותר לבחור תשובה חיובית מאשר בני הגילים 35–49 (36%).
- בעלי תואר אקדמי (57%) נטו יותר לבחור תשובה חיובית מאשר כאלה שהשלימו 12 שנות לימוד או פחות (37%), או למדו בקולג' באופן חלקי (43%).
- שחורים בעלי היסטוריה פרוטסטנטית ארוכה (58%) נטו יותר לבחור תשובה חיובית מפרוטסטנטים אחרים (43%), מבני דתות אחרות (40%) או מלא-דתיים (28%).

מקור: דוח על גישות השחורים בארצות הברית כלפי ישראל, The Philos Project and Lifeway, Research Poll, 2019

יותר ליברלים ודמוקרטים בקרב האוונגליסטים הלא-לבנים

על פי סקר של חברת הסקרים Lifeway Research מספטמבר 2020, 69% מן השחורים האוונגליסטים אמרו שהם יצביעו לג'ו ביידן, ורק 19% אמרו שיצביעו לדונלד טראמפ. בקרב מיעוטים אתניים אחרים, 32% אמרו שיבחרו בביידן, ו-58% אמרו שיבחרו בטראמפ. שתי התוצאות הללו היו שונות מאוד מהתמיכה הרבה אשר לה זכה טראמפ בקרב האוונגליסטים הלבנים (73%, לעומת 18% שתמכו בביידן).

מצביעי טראמפ וביידן נבדלים אלה מאלה מבחינת הסוגיות הנראות בעיניהם חשובות. מצביעי טראמפ נוטים יותר ממצביעי ביידן לשים בראש סדר העדיפויות את נושאי ההפלות וחופש הדת. מצביעי ביידן, לעומת זאת, שמים בראש סדר העדיפויות את הצדק הגזעי; מצביעי טראמפ נוטים, יותר ממצביעי ביידן, לומר שהם מקווים שהצבעתם תביא תועלת להם, לבני משפחותיהם ולאנשים הדומים להם ברחבי המדינה. מצביעי ביידן, לעומת זאת, נוטים יותר ממצביעי טראמפ לומר שהם מקווים שהצבעתם תביא תועלת לאנשים ש"ארצם אכזבה אותם".

אוונגליסטים לבנים מתגוררים על פי רוב באזורים כפריים, מחזיקים בערכים שמרניים ומזהים עצמם עם המפלגה הרפובליקנית. בניגוד לכך, רוב האוונגליסטים הלטינים והשחורים עירוניים ומתגוררים בשכונות של מעוטי יכולת. רובם (שני שלישי מהלטינים ויותר מ-80% מהשחורים) נוטים לצדד במפלגה הדמוקרטית ומאמצים עקרונות ליברליים. עם זאת, לאחרונה הייתה עלייה בתמיכה ברפובליקנים בקרב אוכלוסיות אלה, ובייחוד בקרב הלטינים. שתי קבוצות הלא-לבנים חולקות רקע סוציו-אקונומי דומה ודאגות חברתיות משותפות, אולם הן שונות זו מזו בנטייתן הפוליטית, בגישתן ללאומיות הנוצרית ובעמדותיהן בנושא הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

הנטייה למפלגה הדמוקרטית

הפרוטסטנטים-אוונגליסטים הלבנים הם רפובליקנים באופן בולט: 49% מהם מזדהים כרפובליקנים, ורק 14% מהם, כדמוקרטים. לשם השוואה, הפרוטסטנטים הלטינים נחלקים באופן שווה יותר: 17% מהם מזדהים כרפובליקנים, ו-30%, כדמוקרטים. הפרוטסטנטים השחורים הם דמוקרטים באופן גורף: רק 4% מהם מזדהים כרפובליקנים, ו-68%, כדמוקרטים.

הלאומיות הנוצרית

בהשוואה לעמיתיהם הלבנים נוטים האוונגליסטים השחורים והלטינים פחות לדבוק באמונות של הלאומיות הנוצרית, אבל עדיין יש מתאם חיובי – באופן חוצה גזעים ומוצאים אתניים – בין ההזדהות כאוונגליסט או כמאמין ב"לידה מחדש" לבין האמונה בהשקפות של הלאומיות הנוצרית. בקרב הנוצרים הלבנים, הלטינים והשחורים גם יחד, הסיכוי שאלו המזדהים כאוונגליסטים או מאמינים ב"לידה מחדש" ידבקו בלאומיות הנוצרית גדול פי חמישה לערך משל אלה המזדהים כנוצרים אך לא כאוונגליסטים. עם זאת, נראה שהתמיכה בלאומיות הנוצרית פוחתת בהדרגה בקרב הצעירים יותר, ללא קשר למוצאם האתני. אלו המיישרים קו עם הלאומיות הנוצרית מוצאים עצמם לעיתים קרובות כתומכי ישראל.

ההטיה הפרו-פלסטינית

האוונגליסטים הלבנים נמנו באופן מסורתי עם תומכיה של ישראל בארצות הברית, אולם עמדה זו אינה רווחת באותה מידה בקרב האוונגליסטים השחורים. בכנסיות השחורות ישנם שני זרמים חזקים ומנוגדים. רבות מהן ממשיכות במסורת ה"בשורה החברתית" וזכויות האזרח, וביקורתיות כלפי ישראל. בהקשר הנוכחי, מכיוון שהישראלים נתפסים כאוכלוסייה בעלת זכויות יתר, והפלסטינים כאוכלוסייה מקופחת, נוטות הכנסיות השחורות לצדד בפלסטינים ולהתנגד לישראלים. נוסף על כך, הצעירים בקבוצות אלה נוטים להיות עוד יותר ליברלים וביקורתיים כלפי ישראל. במקביל לכך ישנו זרם מנוגד המזוהה מאוד עם המסורת הפנטקוסטלית ועם זו של "בשורת השגשוג" (ה-Prosperty Gospel). זרם זה קשור גם לג'ון הייגי ול"נוצרים מאוחדים למען ישראל". הם תומכים בישראל ומאמינים שבזכות תמיכה זו ייתן להם האל את ברכתו.

ככלל, האוכלוסייה הלטינית פחות פרו-ישראלית מהאוכלוסייה הלבנה (לפי דוח AJC). אולם אין זה ברור אם האוונגליסטים הלטינים פחות פרו-ישראלים. כפי שצוין לעיל, נדרש מחקר נוסף בקרב אוכלוסייה זו.

לסיכום, השינויים הדמוגרפיים באוכלוסייה האוונגליסטית צריכים להדאיג את ישראל, שכן מספר ניכר של אמריקנים שחורים ולטינים מחזיקים דעות מוטות פרו-פלסטיניות. לאור העובדה שקבוצות אלה גדלות הן במספר הן בהשפעה הפוליטית, עלולות להיות למגמה זו השלכות קשות על יחסי ישראל–ארצות הברית.

הנוער האוונגליסטי אוהד פחות את ישראל

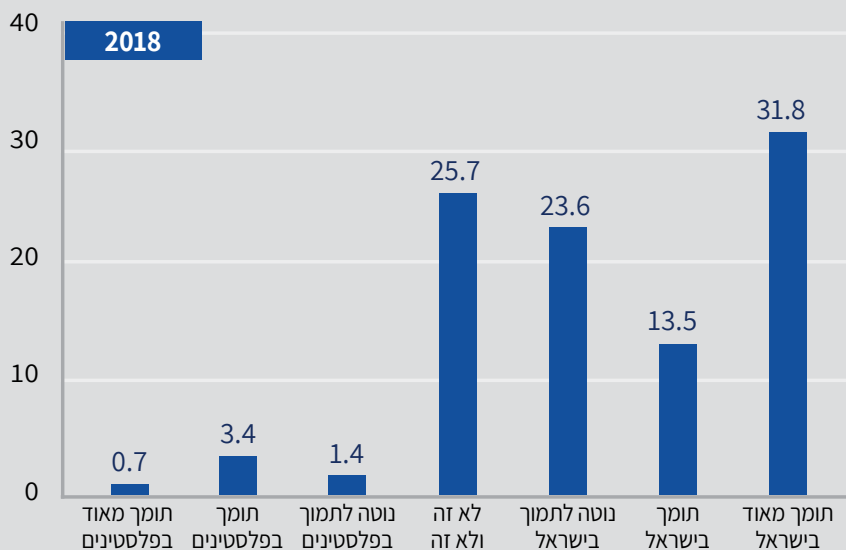
במשך עשרות שנים נחשבו האוונגליסטים תומכי ישראל קבועים ונאמנים. סקרים עדכניים מאששים תובנה זו ומראים כי 75% מבני קהילה דתית זו תומכים בישראל. אולם אותם סקרים מלמדים גם כי האוונגליסטים הצעירים (18–29) מפגינים פחות תמיכה בישראל, וסבירות תמיכתם בפלסטינים גדולה מזו של עמיתיהם המבוגרים יותר.

אחת הסיבות העיקריות לפיחות זה, נסיבתית. הדור המבוגר והדור הצעיר כאחד מושפעים מההקשר התרבותי הכללי בארצות הברית, אשר בו מצטיירת ישראל באור חיובי פחות מבדורות הקודמים. הדור הצעיר מערער על התמיכה הנחרצת של הדורות הקודמים בישראל ומושפע מהכיסוי החדשותי בסוגיות כגון העוני של הפלסטינים, הרחקתם מבתים ומשטחי אדמה שבהם החזיקו שנים רבות, והתגובה חסרת הפרופורציה לכאורה של ישראל על תקיפות אלימות מצד פלסטינים. קולות אלה גברו במלחמה האחרונה בין ישראל לחמאס. הרשתות החברתיות, ובמיוחד טיק-טוק (הנשלטת בידי גורמים סינים אינטרסנטיים), העצימו גם הן עמדות אלו. בניגוד לכך, ההורים והסבים של אותם צעירים גדלו בתקופות אחרות, וראו בישראל סמל לדמוקרטיה במזרח התיכון בעידן המלחמה הקרה. המלחמה הנוכחית גם גייסה וגיבשה את התמיכה בקרב אוונגליסטים מבוגרים יותר. חוויות שונות מעצבות את השקפות הדורות השונים של אוונגליסטים.

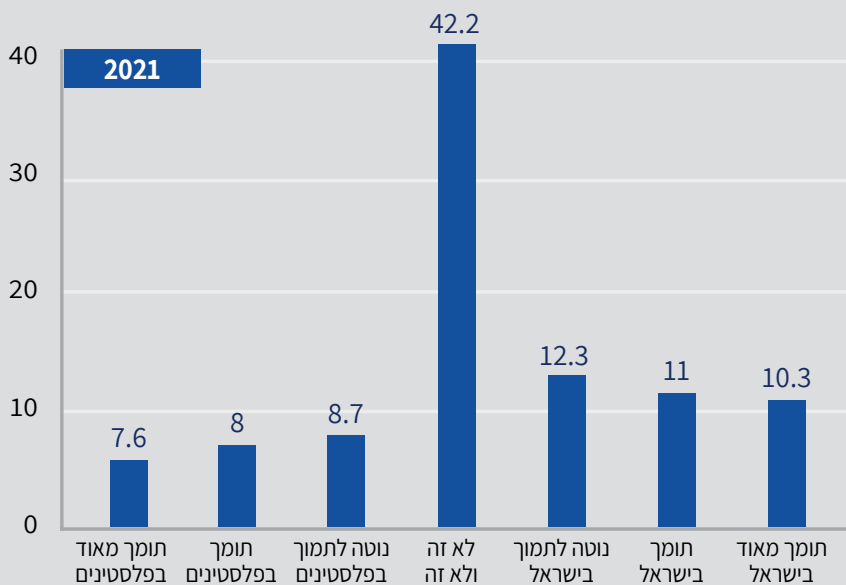
הסיבה השנייה היא ההתרחקות מהדת. הירידה בביקורים בכנסייה משקפת מגמות דתיות רחבות יותר בארצות הברית. מחקר של חברת הסקרים Lifeway Research מ-2017 בדק את שיעור הנוכחות בכנסיות הפרוטסטנטיות, ומצא כי 66% מן הבוגרים הצעירים, שנהגו בנעוריהם לפקוד את הכנסייה בקביעות, נעדרו ממנה למשך שנה לפחות בהיותם בני 18–22. ממידע זה עולה שבקרב חלק ניכר מאותם נערים ונערות, הביקורים בכנסייה פוחתים תחילה, ולאחר מכן הם הופכים ל"אוונגליסטים" בבגרותם.

איור 1: תמיכה בישראל בקרב אוונגליסטים צעירים

באיזו מידה את/ה תומכת/באחד הצדדים בסכסוך הישראלי-פלסטיני?

באיזו מידה את/ה תומכת/באחד הצדדים בסכסוך הישראלי-פלסטיני?

מקור: ענברי, 2024

מוטי ענברי מצא פחות ניכר בתמיכה בישראל בין הסקר שביצע ב-2018 לזה שביצע ב-2021. אף כי אפשר לייחס את הירידה החדה במספר התומכים האיתנים (31% ב-2018 לעומת 10.3% ב-2021) להקשר ולשיטות המחקר השונות, מחקר זה מטיל אור על מגמה מובהקת הבולטת גם במחקרים אחרים. ממחקרים אלה עולה שהאוונגליסטים הצעירים נוטים לנקוט עמדות אידיאולוגיות מתונות יותר ורואים את המוסלמים באור חיובי יותר. הם גם מחזיקים בהשקפות שונות על צדק והוגנות בעניין הסכסוך הישראלי-פלסטיני. מחקר של ענברי מראה ששלושת הגורמים העיקריים המשפיעים לרעה על התמיכה בישראל הם הדבקות באסכטולוגיה הבתר-מילניאלית, האמונה שהברית של האל עם העם היהודי אינה נצחית וההזדהות עם המפלגה הדמוקרטית.

דתיות

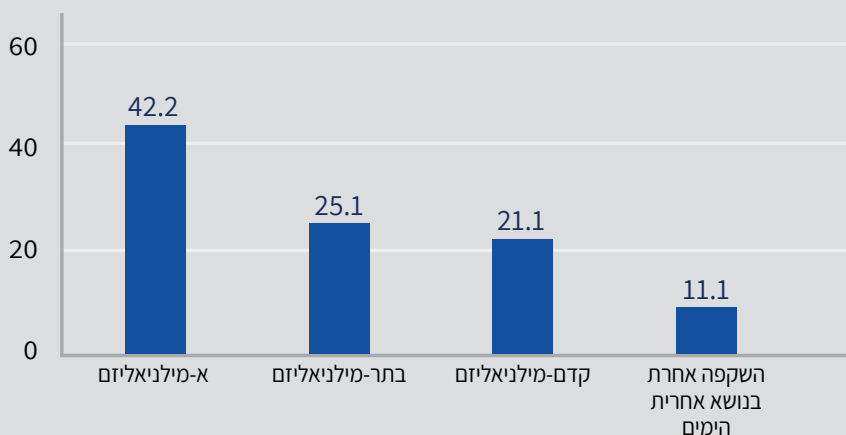
נתוניו של ענברי מציגים רמות נמוכות באופן ניכר של ביקורים בכנסייה וקריאה בתנ"ך בקרב האוונגליסטים הצעירים בהשוואה למבוגרים יותר. גם ההשכלה, המגדר והאמונה באסכטולוגיה (תורת אחרית הימים) הם גורמים המשפיעים על הדתיות. בעלי השכלה נמוכה יותר, ובייחוד אלו שהשכלתם תיכונית בלבד, נוטים להיות פחות פעילים מבחינה דתית בהשוואה לבעלי תואר ראשון או יותר. כמו כן, נשים נוטות לפקוד את הכנסייה ולקרוא בתנ"ך פחות מגברים (הסבירות לכך בקרב הגברים היא 7.7% ו-8.4% יותר בהתאמה). גורם האסכטולוגיה תואם את זה של הביקורים בכנסייה והקריאה בתנ"ך: הדוגלים באסכטולוגיה קדם-מילניאלית הם רוב באי הכנסיות והקוראים בתנ"ך, בעוד הבתר-מילניאלים הצעירים מציגים את הרמות הנמוכות ביותר של דתיות לפי הנתונים שלנו, והא-מילניאלים נמצאים בתווך.

אסכטולוגיה ותיאוריית החילופין (Supersessionism)

תוצאות המחקר של ענברי מ-2021 מצביעות על הבדל ניכר בתמיכה בישראל בין המשיבים הא-מילניאלים והבתר-מילניאלים – שני פלגים שעל נקודות הדמיון ביניהם עמדנו בעמודים הקודמים. הא-מילניאלים נקשר לירידה של 33.6% בתמיכה בישראל, ואילו בקרב הבתר-מילניאלים נרשמה ירידה של 60% כמעט. ממצאים אלה מגבים את סברתו של ענברי כי תיאוריית החילופין, שלפיה הנצרות החליפה את היהדות בתוכנית האלוהית, משפיעה לשלילה על תפיסת ישראל. יתר על כן, התגובות על ההיגד "הברית עם היהודים אינה נצחית" מצביעות על כך שלתיאוריית החילופין השפעה מזיקה מובהקת על התמיכה בישראל, המתבטאת בירידה של 39.5%

בתמיכה. אף כי תיאולוגיית החילופין נוכחת הן באסכטולוגיה הבתר-מילניאלית הן בזו הא-מילניאלית, מחקרו של ענברי מדגים שלתיאולוגיה זו השפעה עזה בפני עצמה על הגישות כלפי ישראל, גם כשמביאים בחשבון את האסכטולוגיה. במילים אחרות, יותר ויותר אוונגליסטים צעירים נוקטים עמדות תיאולוגיות הדומות לאלה של הפרוטסטנטים הליברלים.

איור 2: השקפות אסכטולוגיות בקרב אוונגליסטים צעירים

הערה: בשאלה זו נשאלו המשיבים כיצד הם מפרשים את חזון אחרית הימים על פי פרק 20 בבשורה על פי יוחנן, שם כתוב כי ישו ימלוך "אלף שנים"

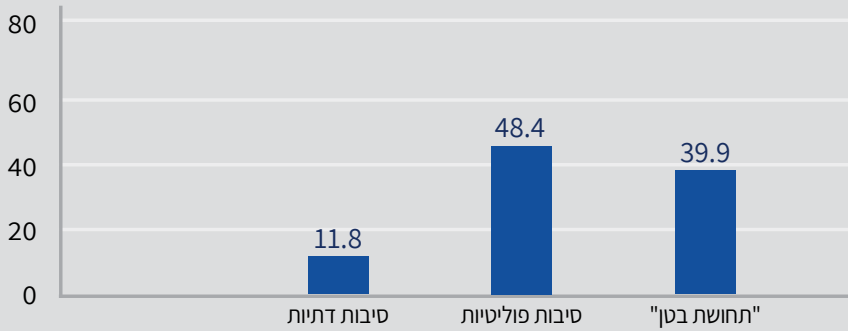
מקור: ענברי, 2024

נטייה פוליטית

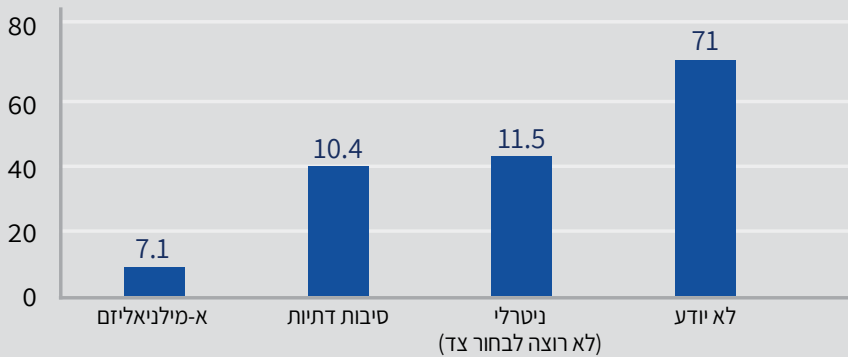
מחקרים מראים שהאידיאולוגיה וההשתייכות הפוליטית משפיעות באורח ניכר על האופן אשר בו אנשים רואים את ישראל. ג'רמי מאייר מצא במחקרו מ-2004 שהרפובליקנים האוונגליסטים תומכים בישראל יותר מן הדמוקרטים האוונגליסטים גם אחרי שמביאים בחשבון את השפעת "תורת העידנים קדם מלכות האלף". פרנק ניופורט מוסיף וטוען שבהיבט הרחב של השתייכות ונוכחות דתית, "כשמדובר בישראל, הזהות המפלגתית גוברת על הדת". ניתוחם הסטטיסטי של הנתונים שליקט ענברי על האוונגליסטים במחקרו מ-2018 מצביע גם הוא על כך שהסבירות לתמיכה בישראל בקרב השמרנים גבוהה ב-32.1% מזו של הליברלים ושל אנשי המרכז.

איור 3: כיצד מצדיקים אוונגליסטים צעירים את גישתם כלפי ישראל

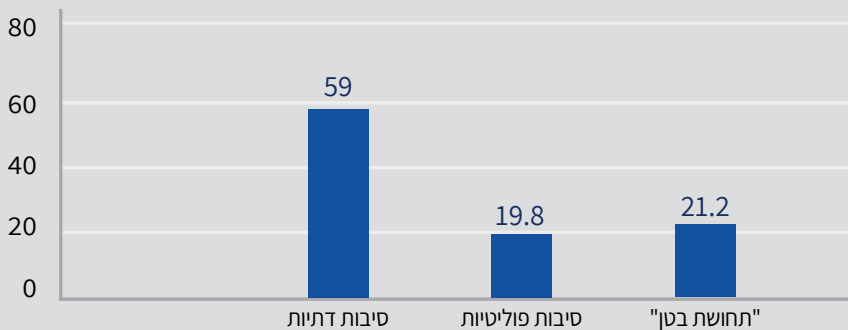
הסבר מדוע אתה תומך בפלסטינים יותר מאשר בישראל

הסבר מדוע אתה אינך תומך לא בישראל ולא בפלסטינים

הסבר מדוע אתה תומך בישראל יותר מאשר בפלסטינים

חשיבותם של גורמים שאינם דתיים

אף כי מרתק לראות כיצד הגורמים התיאולוגיים השונים מסייעים בהבנת הגישות המודרניות למדיניות חוץ, חשוב לציין שמבין האוונגליסטים הצעירים שהשתתפו בסקר של ענברי, למעלה מ-40% לא חשו שאמונתם הדתית משפיעה על השקפתם על הסכסוך הישראלי-פלסטיני או על תמיכתם בצד זה או אחר. מבחינתם, הגורמים הפוליטיים היו מקור חשוב יותר לתמיכתם מאשר הגורמים הדתיים. באשר לאידיאולוגיה, השתייכות למפלגה ודפוסי הצבעה למועמדים לנשיאות – ענברי מצא במחקרו ששמרנות, השתייכות למפלגה הרפובליקנית ובחירה בנשיא לשעבר טראמפ מתקשרות לתמיכה רבה יותר בישראל. לשם השוואה, דמוקרטים, אידיאולוגים פרוגרסיבים ומצביעי בידן ב-2020 נטו יותר למתוח ביקורת על ישראל ולהביע תמיכה בפלסטינים או לשמור על ניטרליות בנוגע לסכסוך.

הסבר לפיחות במספר האוונגליסטים הלבנים התומכים בישראל

תופעה נפוצה היא שכאשר קבוצה אופוזיציונית דוגמת האוונגליסטים הג'קסוניאנים צוברת כוח לבסוף, צפויה לה אכזבה ממציאות החיים. הכוח אף פעם אינו סוחף כפי שנדמה כשנמצאים באופוזיציה, ותמיד קשה יותר להוציא לפועל את האג'נדה שלך משציפית. טראמפ, למשל, קיים חלק מההבטחות שהבטיח, אבל בנושא בניית החומה בגבול מקסיקו אכזב את בוחריו. ללא ספק היה מקום לביקורת על האופן שבו ניהל את מגפת הקורונה ועל ניסיונותיו המסורבלים להיאחז בשלטון אחרי שהפסיד בבחירות בנובמבר 2020 עד להתקוממות השערורייתית ב-6.1.2021. כך או כך, המכלול המורכב של הנצרות האוונגליסטית, הפופולזים הג'קסוניאני, הלאומיות הנוצרית והציונות הנוצרית רווח הרבה פחות בקרב בני ובנות 50 ומטה, כולל הפרוטסטנטים והאוונגליסטים.

האם הולך ונוצר ציבור בוחרים שמרני רב-גזעי התומך בישראל?

בד בבד, נראה שגרסה מסוימת של מכלול זה הולכת ונוצרת בקרב ציבור הבוחרים החדש של המפלגה הרפובליקנית – ציבור רב-גזעי ממעמד הפועלים – וביחוד השחורים והלטינים, שהחלו לאחרונה לתמוך במפלגה הרפובליקנית ובטראמפ.

ציבור זה מעוניין להגביר את האפשרות להתקדם באמצעות עבודה קשה ומאמץ אישי. אלו אנשי משפחה מטבעם, שנוח להם לשמור על תפקידים מגדריים מסורתיים ואף מעדיפים זאת, ונוטים להתנגד להפלות. האוונגליסטים השחורים והלטינים מייצגים בדרך כלל את חוד החנית של אוכלוסייה זו – מתנגדים בתוקף להפלות

ומעודדים ערכי משפחה מסורתיים ונטיות מיניות מקובלות. במידה מסוימת, גם בקרב אוכלוסייה זו יכולה ישראל, על תרבות המשפחה המפותחת (והחריגה) שלה, המוניטין שלה כ"אומת סטארט-אפ" וחזון "הפרחת השממה", לשמש מטפורה לאמריקה זו, השמרנית, העובדת ורבת-הגוונים. היא הגיעה להישגיה באמצעות עבודה קשה, אומץ ויצירתיות, ולכן רשאית לתבוע ביושר את זכויותיה. מסיבות אלה מגלמת ישראל את הדימוי העצמי של אמריקה השמרנית כאומה שהגיע לגדולתה באמצעות עבודה קשה והתמדה, והיא יכולה למצוא הד בדימוי העצמי של השאיפה כלפי מעלה בקרב אוכלוסיות מיעוטים המתחילות להזדהות עם המפלגה הרפובליקנית.

האם יש מקום לפופוליזם אוונגליסטי מכיל שיהיה ידידותי יותר כלפי ישראל?

הירידה הנוכחית בתמיכה האוונגליסטית הימנית בקרב בני הדור הצעיר ובקרב האוונגליסטים הלא-לבנים עשויה לאכזב ואפילו להדאיג את תומכי ישראל (בפרט בחוגי הימין), אבל ייתכן שהמצב הנוכחי טומן בחובו שתי הזדמנויות אסטרטגיות פוטנציאליות:

אפשר לראות באוונגליסטים השחורים הצעירים, ובמיוחד באוונגליסטים הלטינים, משאב לבנייה מחדשת של תמיכה ליברלית בישראל במפלגה הדמוקרטית.

הם גם עשויים לשמש גשר בין הקהילה היהודית הליברלית בארצות הברית לבין הקהילה האוונגליסטית הרחבה. כדי לברר בנוגע להזדמנויות כאלה נדרש מחקר עומק כמותי ואיכותני בקרב צעירים אוונגליסטים ואוונגליסטים לא לבנים. כן יש להעז ולנסות להעביר מסרים חדשים באמצעות קבוצות מיקוד.

למען האמת, זה כמה עשורים שהתמיכה בישראל פוחתת בהדרגה בחוגים הליברליים ונקשרת בעיקר בשמרנים, ובייחוד באוונגליסטים הלבנים. תמיכה המוגבלת למחנה השמרני בלבד מגבילה מבחינת האפשרויות הפוליטיות ומסוכנת מבחינה אסטרטגית. חיוני למצב את התמיכה בישראל כרעיון חוצה מפלגות. הדבר חשוב משום שהמפלגות מתחלפות ביניהן לסירוגין בשלטון, ואם התמיכה בישראל מתקשרת באופן בלעדי למחנה השמרני, ישראל מסתכנת באובדן תמיכת כחצי מהאוכלוסייה ובאובדן רובם הגדול של יהודי ארצות הברית, שהם ליברלים ודמוקרטים. אנו עדים לשלבים הראשונים של תהליך זה מאז מתקפת חמאס על ישראל ב-7 באוקטובר.

אוונגליסטים לא לבנים, כולל לטינים ושחורים, אינם תומכים אולי בישראל ללא תנאי כמו האוונגליסטים הלבנים, אבל בתוך קהילותיהם הם נוטים להיות יותר פרו-ישראלים

מאחרים. ראשית, הם עשויים לתרום לבנייה מחודשת של התמיכה הליברלית בישראל; שנית, הם עשויים לגשר על הפער בין הליברלים מן הקהילה היהודית לבין הקהילה האוונגליסטית. אוונגליסטים צעירים לא לבנים עשויים למלא תפקיד מפתח בביסוס הקשרים בין שתי קבוצות אלו ולפתח שיח בונה ויחסים חיוביים יותר בין הקבוצות.

אנו סבורים שכדי לגייס ביעילות תמיכה אוונגליסטית ליברלית, על אוונגליסטים הנוטים לליברליות לעורר מחדש אוונגליזם פופוליסטי סובלני וליברלי יותר, דוגמת זה שאפיין את ה"ניו דיל" של רוזוולט בשעתו. הווה אומר, עליהם לפנות לציבור באופן שבו ההגדרה "העם" (להבדיל מן "האליטות") תתייחס לשכבות הבינוניות והנמוכות באוכלוסייה כולה, כולל מיעוטים אתניים, גזעיים ודתיים. בהתאם לגרסה מורחבת זו של הפופוליזם האוונגליסטי, ייעודו המיוחד של העם האמריקני אינו שמור לגברים לבנים נוצרים בלבד אלא פתוח לכול, ובכלל זה שחורים, לטינים, נשים, הומואים/ לסביות וכן הלאה.

ישראל המקראית, בעלת הנרטיב של יציאה מעבדות לחירות והציוויים לדאוג לאביון, ליתום, לאלמנה ולגֵר, עשויה לשמש גם מטפורה לאמריקה מכילה יותר. במורשת הכנסיות השחורות מזהים את מצוקתם של השחורים בארצות הברית עם סבלות בני ישראל בימי קדם. ישראל המודרנית עשויה במידה מסוימת גם היא להיות חלק מאותם יחסים מטפוריים. אחרי הכול, מדינת ישראל קמה בעקבות השואה, ולמרות כל חסרונותיה נודעת כקֶרן אור של דמוקרטיה וזכויות אדם באזור בעייתי מאוד מבחינה זו.

תמיכה ליברלית כזאת בישראל מצד האוונגליסטים הלא-לבנים והצעירים תסתמך על שיח ערכי משותף, במיוחד עם היהודים המסורתיים, האורתודוקסים והאורתודוקסים המודרניים הן בארצות הברית הן בישראל. אורתודוקסים מודרניים רבים מזדהים עם ערכי הצדק והשוויון החשובים לאוונגליסטים הליברלים. יתרה מזאת, יהודים מסורתיים רבים הם ממוצא מזרחי, והם חוו על בשרם חוסר שוויון והדרה מצד האליטות האשכנזיות ה"לבנות". אולם לצד זאת, קבוצות אלה מחויבות למסורת, מודאגות מחילון יתר וחוששות מהתערערות המבנה המשפחתי הקונבנציונלי, בדיוק כמו האוונגליסטים הליברלים. חברי קבוצות אלה יכולים להעלות על נס את הערכים, את הדימויים ואת האידיאלים המשותפים, ולספר את סיפורה של ישראל הן כאומה ג'קסוניאנית בעלת משימה אלוהית משלה הן כסיפור הגאולה מתהומות השואה עד לפסגות של היום.

נרטיב אוונגליסטי-פופוליסטי עשוי להיות שונה מן הגישה הרגילה של הפרוטסטנטים הליברלים בכך שלא יהיה עוין את הפרטיקולריזם ואת הלאומיות היהודית מלכתחילה. תחת זאת, בדיוק כפי שיתנה את התמיכה בלאומיות ובייחודיות של ארצות הברית בכך שתהיה סובלנית ותקפיד על מתן זכויות אדם ואזרח לקבוצות שוליים יתנה גם את תמיכתו בלאומיות הישראלית באותם תנאים של סובלנות ושילוב, ודאי לכל אזרחיה. לפיכך בחרנו במאמר זה בגישה הנחלקת לשתי חזיתות: מצד אחד, להמשיך לטפח את הפופוליזם האונגליסטי המאפיין את האוכלוסייה הלבנה והמבוגרת יותר, ואולי גם את הלטינים ואת השחורים שהצטרפו לאחרונה למפלגה הרפובליקנית; מצד שני, לנסות לדבר אל לב האונגליסטים הצעירים והאונגליסטים הלא-לבנים בעזרת הנרטיב האונגליסטי של הסובלנות. תקוותנו היא שנרטיב כזה יוכל במידה מסוימת לסתור את הנרטיב הפרוטסטנטי הליברלי ההולך ונעשה עוין לישראל.

לקואליציית ה"ניו דיל" ששלטה במפלגה הדמוקרטית מ-1932 עד 1968 חברו גורמים דרומיים וכפריים שבאו מאזורים בעלי מסורות אוונגליסטיות ופופוליסטיות ג'קסוניאניות. גם הארי טרומן וגם לינדון ג'ונסון באו ממדינות שהתקיימה בהן בעבר עבדות, אולם שניהם קידמו במרץ וביעילות את השוויון הבין-גזעי ואת התמיכה בישראל. נשאלת אפוא השאלה אם המעבר של האונגליסטים הצעירים והלא-לבנים אל הליברליזם ואל המפלגה הדמוקרטית פירושו בהכרח אימוץ הפרוטסטנטיות הליברלית על קרירותה הברית-מילניאלית כלפי ישראל, או אם אפשר לדמיין זרם פוליטי המייחס לארצות הברית מקום מיוחד בעולם, אבל טוען שהמקום המיוחד כרוך בפתיחות לאחר ובקידום שוויון בין-גזעי וזכויות מיעוטים. לאור מורשת היחסים המטפוריים בין ארצות הברית לישראל יהיה זרם אוונגליסטי ליברלי כזה בארצות הברית פתוח לאותם זרמים בישראל המבקשים לקדם חברה סובלנית יותר ולנסות לקדם את זכויות המיעוטים ואת השוויון בין הקבוצות השונות. הזרם האורתודוקסי ה"ליברלי" הקטן יכול למלא כאן תפקיד חשוב.

טיפוח דגם חדש של פרו-ציונות ליברלית המדברת ללב ההמון ובאה ממקום אמוני ולא דווקא חילוני הוא הזדמנות אסטרטגית. ראשית, הוא עשוי לחזק את העמדה הפרו-ישראלית הליברלית, שנחלשה באורח ניכר בקרב הליברלים החילונים עם התפשטות הנרטיב הפלסטיני; שנית, הוא יכול לגשר בין יהודי ארצות הברית הליברלים לבין הקהילה האונגליסטית.

חשוב ביותר שנלמד עוד, מבחינה כמותנית ואיכותנית גם יחד, על האונגליסטים הצעירים והאונגליסטים הלא-לבנים. לשם כך לא די בנתוני סקרים. נדרשות גם

קבוצות מיקוד מעמיקות, ויש לחקור ולבחון גישות שונות לבנייה מיטבית של הגשרים הללו.

אנו ממליצים שבקבוצות המיקוד הללו תוקדש תשומת לב מיוחדת לכוחו המטפורי של המושג "ישראל" בכל האוכלוסיות. על בסיס ניתוחנו, נראה לנו ששימוש דיפרנציאלי בישראל כמטפורה עשוי לשמש כלי חשוב בגיוס תמיכה בכל האוכלוסיות.

במילים אחרות, האם אפשר לקחת את המטפורה התנ"כית של "ישראל" ולהעניק לה כמה היבטים שונים? היבט אחד יהיה הפן האוונגליסטי המסורתי, הלבן, הג'קסוניאני; היבט אחר יהיה "ישראל" כחברה המקיימת מסורת, קהילה, יציבות ומשפחה; היבט נוסף יהיה ההקבלה בין עבדות ישראל במצרים לעבדות השחורים בארצות הברית; היבט רביעי יהיה שישראל דואגת לזרים, ליתומים ולא למנות; האחרון יהיה השתקפותה של ישראל דרך הזרם הליברלי במדינת ישראל ודרך ההתהוות המחודשת של גישת הפופליזם של ה"ניו דיל" בארצות הברית. כך תזכה ישראל בתמיכה לא רק מקבוצה אחת, בעלת זהות שמרנית ללא פשרות, אלא מכמה קבוצות, חלקן ליברליות וחלקן שמרניות.

גישות האוונגליסטים האמריקנים כלפי ישראל נעוצות בעיקר באופן שבו האמריקנים תופסים את עצמם, את זהותם ואת ייעודם. אלו משתלבות עם מנעד רחב של גישות כלפי יהודים וישראלים בשר ודם "אמיתיים". גישות אלו הן לרוב חיוביות במיוחד אחרי ה-7 באוקטובר 2023. עיקרון זה נכון באותו אופן גם לאוונגליסטים הליברלים. הוא נשען על התפיסה שלפיה על ארצות הברית מוטל תפקיד ייחודי בקידום שוויון בין-גזעי, סובלנות ודמוקרטיה. עקב כך יכולה גישה זו להתחבר במיוחד לזרמים הליברליים בישראל, ובפרט לבעלי ההשתייכות הדתית שבהם.

יש לדעת שהיחסים בין ישראל לזרמים אוונגליסטיים שונים הם נושא מורכב מאוד, הדורש הבנה מושכלת של ההיסטוריה והחברה האמריקניות ושל ההיסטוריה והתיאולוגיה הפרוטסטנטיות. לפיכך יש להפקיד את ניהול היחסים הללו בידי גוף מקצועי שיהיה אחראי לנוצרים בישראל ויטפח את הקשרים עם הזרמים האוונגליסטיים המגוונים, הן המסורתיים-שמרניים הן הליברלים-מכילים בארצות הברית וברחבי העולם.

המלצות מדיניות

1. על ממשלת ישראל להכיר בחשיבותם של האוונגליסטים ולנקוט פעולות שייתנו מענה לצורכיהם. בין השאר יש להנהיג מדיניות של שקיפות בנושא אישורי כניסה להשתתפותם באירועים, לשפר את תכנונם ואת ביצועם של אירועים אלה, ולהפעיל אמצעים למניעת הטרדתם בידי צעירים חרדים. ממשלת ישראל וקהילת יהודי ארצות הברית צריכות גם לפעול בתוך הקהילה האוונגליסטית בצפון אמריקה, בייחוד במפעלים חינוכיים ובאירועים שיעסקו בישראל.
2. יש להושיט יד לקהילה האוונגליסטית בכמה דרכים ולהעביר מסרים שידברו הן לשמרנים הן לליברלים בקהילה זו. במידת האפשר יש להתאים את המסרים באופן מיוחד למסגרות ולקהילות ספציפיות.
3. על ישראל לפתח ולממן מיזמים פרו-ישראליים שיותאמו לאוונגליסטים צעירים תוך התמקדות באזורים גיאוגרפיים מסוימים ובתוכניות שיפנו לאוונגליסטים השחורים והלטינים, כולל בני הנוער של קהילות אלו. על תוכניות אלה להבליט את הסיפור המקראי של היציאה מעבדות לחירות ואת המאבק המשותף בגזענות ובאנטישמיות. יש לתת בהן מקום לביקורת על מדיניות ממשלת ישראל או על פעולות מסוימות שלה. הדבר החשוב ביותר הוא פיתוח שפה של ערכים משותפים ומערך דימויים בעלי עוצמה שיטלטלו את הנשמה אך יתעלו מעל לכותרות. על שפה ערכית זו להתקשר לאמונה, למשפחה ולקהילה, וכן לשוויון, לצדק ולסובלנות.
4. יש לבחון את התפקיד ואת ההשפעה של פעילים צעירים אורתודוקסים בארצות הברית ביצירת קשר עם אוונגליסטים לבנים צעירים כדי לרתום אותם ליצירת שינוי. יש לפתח שיטות חינוכיות לטיפול שיתוף פעולה פורה בין שתי קבוצות אלו. על אסטרטגיה זו להדגיש את הערכים המשותפים לאורתודוקסים ולאונגליסטים: מחויבות לאמונה, למשפחה ולקהילה, לצד שאיפה להגינות ולשוויון. שיתופי פעולה מסוג זה צריכים להתחיל במכללות, שם חשים הצעירים משתי הקבוצות "אאוטסיידרים", ומתקשים להשתלב בתרבות המיינסטרים ה"פרוגרסיבית" המקומית.

5. נדרש מחקר מקיף על ההתייחסות לישראל בקרב האוונגליסטים הלטינים, שכן כמה סקרים כבר הצביעו על כך שייתכן שתמיכתם עולה בקנה אחד עם זו של האוונגליסטים הלבנים.
6. יש לגייס ולערב צעירים אוונגליסטים ואוונגליסטים לא לבנים לשם גישור בין האוכלוסייה האוונגליסטית לבין הקהילה היהודית הליברלית תוך שימוש בנרטיבים סובלניים מקובלים.
7. מומלץ להקים גוף ייעודי לפיקוח על האינטרסים הנוצריים בישראל ולטיפוח הקשרים עם הזרמים האוונגליסטיים השונים בצפון אמריקה.

- 1 Motti Inbari and Kirill Bumin, *Christian Zionism in the Twenty First Century: American Evangelical Opinion on Israel*, Oxford and New York: Oxford University Press, 2024
- 2 מקורות לנתונים אלה מובאים להלן בגוף הטקסט.
- 3 "African American Attitudes Toward Israel Report," *The Philos Project*, 2019 ראו (https://tinyurl.com/4rwjavpw)
- 4 בברית החדשה כתוב שישו ימלוך במשך אלף שנה. זרמים בנצרות חלוקים בשאלה אם מלכות ישו הייתה כבר או עתידה להיות. הקדם-מילניאליסטים מאמינים שהעידן הנוכחי הוא העידן שקודם מלכות ישו.
- 5 Faydra L. Shapiro, "Black Christian או לשחורים ראו Evangelicals are not Happy with Israel's Refugee Policy," *Jerusalem Post*, February 25, 2018 (https://tinyurl.com/3z8etapx)
- 6 Jacob Magid, "Dermer suggests Israel should Prioritize Support of Evangelicals over US Jews," *Times of Israel*, May16, 2021 (https://tinyurl.com/3fyz4w2b)
- 7 "Modest Warming in U.S. Views on Israel and Palestinians," *Pew Research Center*, May 26, 2022 (https://tinyurl.com/52vauyub)
- 8 Walter Russel Mead, *The Arc of the Covenant: The United States, Israel and the Fate of the Jewish People*, New York: Knopf, 2022; Michael Doran, "The Theology of Foreign Policy," *First Things*, May 2008 (https://tinyurl.com/2s4a3kz2); Amy Kaplan, *Our American Israel: The Story of an Entangled Alliance*, Cambridge MA: Harvard University Press, 2018
- 9 הרמן מלוויל, מובי דיק, מאנגלית: גרשון גירון, תל אביב: משכל, 2009. מצוטט אצל Doran (לעיל הערה 8), עמ' 4.
- 10 Mead (לעיל הערה 8).
- 11 בחג ההודיה שנת 1799 נשא אביאל אבוט – כומר פרוטסטנטי ממדינת מסצ'וסטס – דרשה תחת הכותרת "נקודות דמיון בין העם של ארצות הברית של אמריקה לבין עם ישראל העתיק". הדרשה נפתחה בציון השימוש המקובל באותם ימים: "תכופות נאמר שהעם בארצות הברית דומה יותר לעם ישראל העתיק מאשר לכל אומה עלי אדמות. לפיכך, 'ישראל האמריקנית שלנו' הוא מונח נפוץ; ויש הסכמה כללית לכך שהוא הולם ומקובל" (Kaplan [לעיל הערה 8], עמ' 5).
- 12 Mead (לעיל הערה 8), עמ' 80–128.
- 13 Mead (הערה 8), עמ' 109–123.
- 14 Mead (לעיל הערה 8), עמ' 175–180.
- 15 ראו Doran (לעיל הערה 8).
- 16 Doran (לעיל הערה 8), עמ' 15–16.
- 17 כמובן, סביר להניח שגם לחברות עם אדי ג'ייקובסון ולפגישתו עם חיים וייצמן היה תפקיד חשוב בגישתו הפרו-ציונית. ראו David McCullough, *Truman*, New York: Simon and Shuster, 1993. כמו כן ראו Mead (לעיל הערה 8), עמ' 196–200.

- 18 הנשיא קנדי השתמש במונח זה בשיחה פרטית עם שרת החוץ גולדה מאיר ב-1962. ראו Yaacov Bar-Siman Tov, "The United States and Israel: A 'Special Relationship?'," *Diplomatic History* 22 (2) (1998), pp. 231–262 (<https://tinyurl.com/25xzs9fh>)
- 19 Anne Case and Angus Deaton, *Deaths of Despair and the Future of Capitalism*, Princeton NJ: Princeton University Press, 2020. על פי הנתונים, ההתמכרויות ומקרי המוות עקב מנת יתר של סמים התפשטו גם למעמדות אחרים. ראו "At Last, A Convincing Explanation for America's Drug Deaths," *The Economist*, December 7, 2020
- 20 Arlie Hochschild, *Strangers in their Own Land: Anger and Mourning on the American Right*, New York: The New Press, 2016
- 21 שיעור זה שומר על יציבות יחסית מאז 2017, ומרחף סביב 15%. "A Christian Nation? Understanding the Threat of Christian Nationalism to American Democracy and Culture," *PRRI* Andrew L. Whitehead and Samuel L. Perry, גם <https://tinyurl.com/4tvhebhb>) *Taking American Back for God*, New York: Oxford University Press, 2020
- 22 הספר תורגם לעברית: האל לינדזי עם ק' קרלסון, כדור הארץ המנוח, ירושלים: ינץ, 1976.
- 23 Kaplan (לעיל הערה 8), עמ' 233.
- 24 שם, עמ' 220–232.
- 25 שם.
- 26 Hal Lindsay, *A Prophetic Walk through the Holy Land*, Eugene OR: Harvest House Publishers, 1983
- 27 Kaplan (לעיל הערה 8), עמ' 219.
- 28 Kaplan (לעיל הערה 8), עמ' 216, 223.
- 29 S. Jonathon O'Donnel, "Antisemitism Under Erasure: Christian Zionist Anti-Globalism and the Refusal of Cohabitation," *Ethnic and Racial Studies* 44 (1) (2021), pp. 39–57
- 30 שם.
- 31 Kaplan (לעיל הערה 8), עמ' 235.
- 32 טראמפ שילב באחד מציוציו תמונה של הילרי קלינטון מוקפת שטרות כסף עם הכיתוב: "המועמדת המושחתת ביותר!" בתוך מסגרת בצורת מגן דוד. הוא גם פרסם מודעה אשר בה תמונות של כמה יהודים בולטים – ג'ורג' סורוס, ג'נט ל' ילן ולויד בלנקפיין – בליווי אזהרה ל"אינטרסים גלובליים מיוחדים". ראו Aaron Blake, "Trump's Long History of Trafficking in Antisemitic Tropes," *The Washington Post*, October 17, 2022 (<https://tinyurl.com/yfhu95sx>)
- 33 Jonathan Haidt, *The Righteous Mind: Why Good People are Divided by Politics and Religion*, 33 Harmondworth UK: Penguin., 2012
- 34 ראו לדוגמה Marcella J. Goins, *Teaching Israel Palestine Critical Whiteness* (<https://tinyurl.com/38dmstct>)
- 35 הפלסטינים הם כמובן לבנים מבחינה ביולוגית וגזעית. הכוונה ב"לא לבנים" היא לכך שהם ילידים בני העולם השלישי.
- 36 ראו "The 2020 Census of American Religion," *PRRI* (<https://tinyurl.com/rfe6ah2r>), p. 9, figure 2

- Robert P. Jones and Daniel Cox, "America's Changing Religious Identity: Findings from the 2016 American Values Atlas Religion Report," *PRRI* (<https://tinyurl.com/y2v9cfd2>) 37
- מגמת פער הדורות אינה בלעדית לאוונגליסטים ואף אינה מוגבלת לדור הצעיר. שיעור האמריקנים שאינם מזדהים עם כל דת שהיא עלו בארבעת העשורים האחרונים בכל קבוצות הגיל. העלייה המובהקת ביותר נרשמה בקרב הבוגרים הצעירים. ב-1986, רק 10% מבני 18-29 דיווחו על אי-השתייכות דתית, אולם עד 2016 זינק מספר זה ל-38%. ב-2020 נרשמה אומנם ירידה קלה, אולם השיעור נותר גבוה, ועומד על 36%. במהלך אותה תקופה ירד שיעור הנוכחות בתפילות בכ-10% הן בקרב בוגרים צעירים (בני 18-34) הן בקרב בוגרים מבוגרים יותר (65+) בכלל אוכלוסיית ארצות הברית. Jones and Cox (לעיל הערה 37).
- Alan Cooperman, "America's Changing Religious Landscape," *Pew Research Center*, May 12, 2015 (<https://tinyurl.com/43n3wwae>) 40
- PRRI Staff, "PRRI Census of American Religion: County-Level Data on Religious Identity and Diversity – The American Religious Landscape in 2020," *PRRI*, July 8, 2021 (<https://tinyurl.com/464xw6pe>) 41
- Mark Hugo Lopez, Jens Manuel, Krogstad and Jeffrey, and S. Passel, "Who is Hispanic?" *Pew Research center*, September 5, 2023 (<https://tinyurl.com/3p953pnx>) 42
- Bob Smietana, "Most Hispanic Christians Ambivalent toward Israel," *Lifeway Research*, 43 June 22, 2017 (<https://tinyurl.com/3xvtcth5>); "AJC Study of U.S. Latino Millennial and GenZ Leaders' Attitudes Toward Jews, Antisemitism, Israel Reveals Gaps Between Two Minority Communities," *AJC/Global Voice*, March 20, 2023 (<https://tinyurl.com/8enfjj6p>)
- תודה מקרב לב לפרופ' מוטי ענברי על שיתוף אותנו ברוב נדיבותו בממצאים שעלו בסקריו. ראו ספרו שיצא זה עתה לאור, Inbari and Bumin (לעיל הערה 1).
- Russel Contreras, "War in Gaza Tests Historically, Strong Latino Evangelical Support for Israel," *Axios*, January 16, 2024 (<https://tinyurl.com/2829ud3c>) 45
- "The 2020 Census of American Religion" (לעיל הערה 36). 46
- Eytan Gilboa, *American Public*; (לעיל הערה 3) "African American Attitudes Toward Israel Report" *Opinion toward Israel and the Arab-Israeli Conflict*, Lanham MD: Lexington Books, 1987; Robert Weisbord and Richard Kazarian, Jr., *Israel in the Black American Perspective*, Westport CT: Greenwood Press, 1985. מצוטט אצל ענברי (לעיל הערה 1).
- Aaron Earls, "Lifeway Research Explored African Americans' Thoughts about Israel, Jews, Religious Identification, News Consumption and other Issues," *Lifeway Research*, Nov. 5, 2012 (<https://tinyurl.com/jun22jad>) 48
- Karen Attiah, "Black Zionism Add a Wrinkle to the Politics of the Gaza War," *The Washington Post*, February 12, 2024 (<https://tinyurl.com/mukht4zp>) 49
- Ryan P. Burge, "Black Americans See the Biggest Shift Away from Faith," *Christianity Today*, Feb. 15, 2022 (<https://tinyurl.com/4prckwu9>); "Faith and Religion among Black Americans," *Pew Research Center*, Feb. 16, 2021 (<https://tinyurl.com/5ha68vrt>) 50

- "Most Evangelicals choose Trump over Biden but Clear Divides Exist," *Lifeway Research*, 51
September 29, 2020 (<https://tinyurl.com/4zds3vnnv>); Jens Manuel Krogstad, Khadijah
Edward, and Sandmark Hugo Lupez, "Most Latinos Say Democrats Care About Them and
Work Hard for Their Vote, Far Fewer Say So of GOP," *Pew Research Center*, Sept. 29, 2022
(<https://tinyurl.com/2f72xjdv>)
- Carol Doherty and Jocelyn Kiley, "Democratic Edge in Party Identification Narrows
Slightly," *Pew Research Center*, June 2, 2020 (<https://tinyurl.com/546884mx>).
התמיכה בנשיא לשעבר דונלד טראמפ נותרה נמוכה באופן עקיב בקרב האמריקנים השחורים,
ופחתה בשלוש השנים האחרונות (מ-19% ב-2020 ל-14% ב-2023). אף כי התמיכה בטראמפ
בקרב השחורים ללא השכלה אקדמית פחתה מעט, מ-21% ב-2020 ל-15% ב-2023, לא היה שינוי
ניכר בקרב השחורים בעלי תואר אקדמי באותה מסגרת זמן (12% ב-2020 ו-8% ב-2023). ראו
PRRI Staff, "Understanding Religion, Partisanship Among Black Voters Ahead of the 2024
Presidential Election," *PRRI*, Feb. 29, 2024 (<https://tinyurl.com/mu7dwsu>)
- Catherine Lucey, "Biden is Losing Black Voters. Here is Why it Matters," *Wall Street* 53
Journal, Nov. 13, 2023 (<https://tinyurl.com/5yyv9nbt>); Aaron Zitner, "Trump Leads Biden
in Six out of Seven Swing States," *Wall Street Journal*, April 2, 2024 (<https://tinyurl.com/8cua8yhb>); *Patrick Ruffini, Party of the People: Inside the Multi-racial Populist
Coalition Remaking the GOP*, New York: Simon and Schuster, 2023
- Sudiksha Kochi, "Trump Claims his Indictments are Enhancing his Black Support. Here's 54
what the Polls Show," *USA Today*, Feb. 9, 2024 (<https://tinyurl.com/3yavc2sh>); Jennifer
Medina, "Trump's Support Among Latinos Grows, New Poll Shows," *The New York Times*,
March 2, 2024 (<https://tinyurl.com/5n6rbes2>)
- חשוב לציין שישנו שינוי מובהק בסביבות גיל 50; כשליש או יותר מהאמריקנים בני 50-64 ו-65 ומעלה
נוטים לתמוך בלאומיות הנוצרית. בניגוד לכך, יותר משבעה מכל עשרה אמריקנים בני 18-29 ו-30-49
נוטים להתנגד ללאומיות הנוצרית, וחלקים ניכרים מפקפקים באמונות אלה או דוחים אותן מכול וכול. ראו
PRRI Staff, "A Christian Nation? Understanding the Threat of Christian Nationalism to
American Democracy and Culture," *PRRI*, February 8, 2023 (<https://tinyurl.com/3pvajusc>)
- Attiah (לעיל הערה 49). 56
ענברי (לעיל הערה 1). 57
- Bob Smietena and Yonat Shimron, "During Gaza War Evangelicals have become Israel's 58
Best Friend," *RNS - Religion News Service*, Feb. 28, 2024 (<https://tinyurl.com/yc9ca2dz>)
- Natalie Jackson, "PRRI Releases Groundbreaking 2020 Census of American Religion," 59
PRRI, July 8, 2021 (<https://tinyurl.com/mr44zy7k>)
- Aaron Earls, "Most Teenagers Drop Out of Church When They Become Young Adults," 60
Lifeway Research, Jan. 15, 2019 (<https://tinyurl.com/yc574yh7>)
- Jeremy D. Mayer, "Christian Fundamentalists and Public Opinion toward the Middle East: 61
Israel's New Best Friends?" *Social Science Quarterly* 85 (2004), pp. 695-712
- Frank Newport, "Americans' View of Israel Remains Tied to Religious Beliefs," 62
Gallup News Service, March 19, 2019 (<https://tinyurl.com/y2nxxpkz>)